

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra divadelních, filmových a mediálních studií

Bakalářská práce

**Divadlo KUFR a Cirkus trochu jinak – srovnání východisek a umělecké cesty
dvou českých divadelních souborů**

**Divadlo KUFR a Cirkus trochu jinak – a comparison of background and
artistic journey of two czech theater**

Autor: Markéta Kravčenková

Obor: Teorie a dějiny dramatických umění

Vedoucí práce: Mgr. Andrea Hanáčková, Ph.D.

Olomouc 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí práce a řádně jsem uvedla všechny použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne

.....

Markéta Kravčenková

Poděkování

Děkuji své vedoucí práce Mgr. Andrei Hanáčkové, Ph.D., za její podporu a podnětné připomínky k práci. Můj velký dík patří také Václavu Pokornému a Adéle Kratochvílové za jejich autentické informace a otevřenost. A především bych chtěla poděkovat svému příteli Pavlu Reissmannovi za jeho rady a podporu.

OBSAH

ÚVOD.....	5
KRITIKA PRAMENŮ A LITERATURY.....	5
METODOLOGIE	11
1 NOVÝ CIRKUS V KONTEXTU ALTERNATIVNÍHO DIVADLA V ČECHÁCH	14
1.1 Umělecká centra nového cirkusu v České republice.....	16
1.2 Formy divadla	18
1.2.1 Pouliční divadlo	18
1.2.2 Experimentální divadlo.....	19
1.2.3 Autorské divadlo.....	20
2 CHARAKTERISTIKA DIVADLA KUFR A CIRKUSU TROCHU JINAK.....	35
2.1 Divadlo KUFR	35
2.1.1 Profil Adély Kratochvílové a Dagmar Trávníkové.....	36
2.2 Cirkus trochu jinak.....	37
2.3 Typologie Cirkusu trochu jinak a divadla KUFR	38
2.4 Vize, myšlenky, ideály.....	39
2.4.1 Vize divadla KUFR	39
2.4.2 Vize Cirkusu trochu jinak.....	40
3 DIVADLO JAKO PODNIK A JEHO LEGISLATIVA.....	41
3.1 Právní forma Cirkusu trochu jinak.....	42
3.2 Právní forma divadla KUFR	43
3.2.1 Granty a projekty	44
3.2.2 Sponzoring	45
3.2.3 Fundraising	45
3.3 Kulturní politika.....	46
4 ZÁKLADNÍ PRINCIPY DIVADELNÍHO MANAGEMENTU A MARKETINGU	48
4.1 Portfolio divadla KUFR	49
4.2 Portfolio Cirkusu trochu jinak.....	50
4.3 Životní fáze inscenace (produktu).....	52
4.4 Historie 4P.....	53
4.5 Public relations.....	55

4.6	Vystupování na kulturních akcích Cirkusu trochu jinak a Divadla KUFR.....	56
5	PEDAGOGICKÉ A SOCIÁLNÍ FUNKCE DIVADEL	57
5.1	Divadelní přehlídky, festivaly	57
5.1.1	ALEJE – žonglérská mezinárodní dílna	58
5.1.2	International Brno Juggling Convention.....	60
5.2	Umcirkum	61
5.3	Cirkusová školka.....	61
5.4	Žonglování	63
	ZÁVĚR	66
	LITERATURA.....	69
	PRAMENY	71
	ABSTRAKT	73
	SEZNAM PŘÍLOH.....	74

ÚVOD

V uplynulých pěti letech se žánr nového cirkusu značně rozšířil do povědomí českého publika a zájem o něj neobvykle vzrostl. První tendence tohoto směru k nám začaly pronikat koncem 90. let. V té době však nebyla propagace divadel nového cirkusu na takové úrovni jako dnes a lidé se o představeních dozvídali pouze pomocí tištěných zdrojů. U takového typu divadel je zapotřebí zvláště dobře propracovaný management a marketing, neboť se specializují na široké publikum. Ve své práci se budu zabývat divadlem zejména z podnikatelského hlediska. Téma je do značné míry riskantní, protože z tohoto pohledu nový cirkus doposud nikdo nezkoumal. Většina prací se zabývá divadlem z uměleckého pohledu, avšak málokdo si uvědomí, že je nutné na něj nahlížet i z pohledu ekonomického. Aby divadlo mohlo vůbec působit na trhu, je nezbytné ho nejprve zaregistrovat a zároveň musí být provedeny všechny kroky potřebné k tomu, aby jako ekonomický subjekt mohl legálně fungovat a vykonávat svou činnost.

Cílem mé bakalářské práce je podrobně popsat vývoj divadla (podniku) již od prvních vizí, až po následný ucelený soubor s jeho paradivadelními aktivitami. Budu si klást například tyto otázky: Jak se zakládá divadlo (podnik) a které dokumenty je potřeba doložit? Do kterých právních forem divadla spadají? Má si divadlo před začátkem své činnosti specifikovat cílovou skupinu, pro kterou bude hrát? Jak si profesionální divadelní skupina vytváří svůj repertoár? A jaké jsou sociální a pedagogické funkce divadla?

Oblast nového cirkusu je poměrně rozsáhlá, proto se zaměřím pouze na jednu její část, a to na nový cirkus na českém „divadelním trhu“. Ve své práci budu nejprve definovat pojem nový cirkus a uvedu ho do kontextu vývoje tradičního cirkusu. Posléze objasním vznik žánru na území České republiky a vyjmenuji základní umělecká centra, která se jím zabývají. Aby práce byla konkrétnější a téma zřetelnější, budu analyzovat dvě divadla z této oblasti. Brněnský soubor *Divadlo KUFŘ* a ostravský soubor *Cirkus trochu jinak*. Záměrně se jedná o soubory

rozdílného charakteru, aby aplikované poznatky z ekonomického odvětví byly viditelné. *Cirkus trochu jinak* se vyznačuje komerčním charakterem, což se projevuje na jeho stylu podnikání a na umělecké tvorbě. *Divadlo KUFR* se zaměřuje spíše na parodivadelní aktivity, což má vliv na specifičnost používaných výrazových prostředků i na volbu témat.

Zároveň se ve své práci zaměřím na současné dění v oblasti kulturní politiky, protože je neustále diskutováno a týká se všech divadel v České republice. Čím dál častěji se z médií dozvídáme o nedostatku finančních zdrojů v oblasti kultury. S tím souvisí i otázky získávání grantů a dotací. Popíšu situaci dvou zmiňovaných divadel týkající se získávání grantů a finančních příspěvků. Všeobecně není dobré spoléhat se na jeden finanční zdroj, tudíž budu jmenovat další možnosti získávání finančních prostředků.

V závěru se budu zabývat parodivadelními aktivitami obou souborů. Cirkusové umění je dokonalým prostředkem pro rozvoj psychomotoriky a motoriky jedince. Na jednu z cirkusových disciplín se budu snažit podrobně aplikovat tuto hypotézu a zkoumat, v jakých oblastech a skupinách se tato disciplína využívá. Parodivadelní aktivity představují cestu, kterou by se cirkusové soubory v současné době mohly ubírat.

KRITIKA PRAMENŮ A LITERATURY

Poněvadž je tématem mé práce nový cirkus, bylo zásadní nejprve vyhledat literaturu, která se váže k tradičnímu cirkusu. Díky této literatuře se pro mne stal vývoj cirkusu zřetelnější a uvědomila jsem si zásadní rozdíly mezi novým a tradičním cirkusem. Největší tradiční cirkus na území České republiky, jehož vývoj je popsán v biografii *Život v manéži* (1966), vlastnil *Karel Kludský*. V publikaci jsou uvedeny základní koncepce tradičního cirkusu s podrobnou organizační strukturou. Podobným tématem se zabývá *Karel Hasse* ve své knize *Cirkusácké živobytí* (1991). Jelikož se v cirkusovém prostředí používá specifická terminologie, zvláště v popisu akrobatických disciplín, pracovala jsem s cirkusovým slovníkem. V české literatuře se však vyskytuje pouze jeden slovník, a to *Ejhle, cirkusy a varieté* (1995) od autora *Antonína Hančla*. Z důvodu neustálého vývoje cirkusu ovšem ve slovníku některé výrazy a názvy disciplín chyběly. V některých knihách s cirkusovou tematikou autoři uvádějí na konci knihy cirkusový slovníček, jako je tomu například u knihy *Život v manéži*. Pro rozšíření obzorů v této oblasti jsem pracovala s knihou *Cirkus a varieté Františka Tichého* (1967). Člověk by se ve vědecké činnosti týkající se umění neměl omezovat pouze na písemné zdroje. Pokud je to možné, měl by se inspirovat i jinými zdroji. V mém případě se jednalo o malby *Františka Tichého*, na kterých zobrazuje svět cirkusových a varietních manéží. Knihu sestavil *František Dvořák*.

Po nastudování knih týkajících se tradičního cirkusu se má pozornost obrátila k publikacím nového cirkusu, konkrétně k publikaci *Nový cirkus* (2006) od autora *Ondřeje Cihláře*. Jedná se o jedinou knižně vydanou práci, která podrobně analyzuje tento směr s následnou genezí českých divadel inklinujících k novému cirkusu. Tato kniha mi byla velkou inspirací, převážně v oblasti vývoje nového cirkusu a jeho zrodu v České republice. Autor se však ekonomickou sférou divadel zabývá jen okrajově. Jak jsem již zmínila v úvodu, většina prací se zabývá divadlem výhradně z hlediska uměleckého.

Na českém trhu je k dispozici velké množství literatury o marketingu, managementu, nicméně literatura, která pojednává o divadle, jako o podnikatelském subjektu se zde téměř vůbec nevyskytuje. Až v roce 2004 se ekonomickou sférou divadel začal zabývat *Jan Dvořák* ve svých knihách *Kreativní management pro divadlo aneb o divadle jinak*, *Management divadla*, *Kapitoly k realizaci divadla* a *Malý slovník managementu*. Zejména tyto publikace tvoří základ mé práce. Tyto knihy jsou především výbornou příručkou pro osoby, které by chtěly pracovat v oblasti divadelní produkce nebo managementu divadla. Text je srozumitelný a nepoužívá příliš odborné, manažerské výrazy, kterým by čtenář nemusel rozumět. Pokud se však nějaké naskytou, jsou čtenáři jasně vysvětleny. Práce jsou koncipovány od obecnějších témat až po ta konkrétnější. Prolíná se v nich praxe s teorií managementu divadla, kultury a umění.

Je zapotřebí také zmínit diplomové práce, například od *Zdeňky Kujové - Veřejné financování kultury: na úrovni vyšších územně samosprávných celků v komparaci s německým systémem* nebo od *Karolíny Zmekové - Řízení divadla jako sociálního systému*, které rozšiřují znalosti v odvětví divadla jako podniku. Vznikají v rámci oborů Divadelního manažerství, Kulturního managementu a Divadelní produkce na vysokých školách JAMU, DAMU a Masarykovy univerzity v Brně.

Bylo by poněkud riskantní, zabývat se tímto tématem a nemít o něm základní přehled. Potřebné vědomosti jsem získala během studia na střední škole. I přesto bylo nutné navíc nastudovat odborné publikace, které se věnují řízení podniku. Kniha od *Jaromíra Vebera* a *Jitky Srpové* s názvem *Podnikání malé a střední firmy* mi poskytla základní informace od zahájení podnikatelské činnosti s následnými riziky až po finanční řízení podniku. Další publikace *Manažerská ekonomika* je velmi odbornou publikací s jasnou a komplexní strukturou. Přínosná byla především kapitola o postupu při zakládání podniku, ve které jsem se dozvěděla co je potřeba k tomu, aby fyzická osoba získala živnostenský list, jaké existují druhy živnosti a rozdíly mezi nimi. Dále bych uvedla knihy *Management a organizační chování* a

Management 50 myšlenek, které musíte znát, které zpřístupňují základní pojmy a strategie managementu.

V závěru své práce srovnávám přínos souborů *Divadlo KUFR* a *Cirkus trochu jinak* v pedagogické a sociální oblasti, proto bylo nezbytné dohledat si publikace s tematikou cirkusové pedagogiky. Publikace zpracovávající konkrétněji toto téma nejsou doposud knižně zpracovány, a proto jsem čerpala z diplomové práce *Kateřiny Liškové Cirkusová pedagogika*, která se jako první snaží o konkrétnější definici cirkusové pedagogiky. Práce na tento pojem nahlíží z pohledu výchovně-vzdělávacího a definuje ho jako jeden z nových postupů trávení volného času nebo výukových programů. Autorka rovněž vyjmenovává soubory, které do této oblasti spadají, mezi nimiž se nachází i *Divadlo KUFR* a *Cirkus trochu jinak*. Další dvě disertační práce *Využití psychomotorických a žongléřských aktivit a her u osob se speciálními potřebami* a *Žonglování v práci s dětmi a dospívajícími*, od *Dagmary Trávníkové* a *Adély Kratochvílové*, označují žonglování jako cirkusovou disciplínu, která rozvíjí motoriku a psychomotoriku jedince. Autorky se snaží tuto činnost prosadit do výukově vzdělávacích programů. Důležitá byla i práce s internetovými stránkami souborů www.cirkusjinak.cz a www.divadlokufr.net, které mi posloužily k lepšímu přehledu o všech absolvovaných vystoupení divadel. Své zastoupení měly i sociální sítě, kde byly zase podrobně zveřejněny informace o průběhu realizovaných dílen.

METODOLOGIE

Po nastudování konkrétní literatury k tématu, bylo zapotřebí zvolit si vhodnou metodologii. Téma nového cirkusu jsem si zvolila, neboť jsem se chtěla zabývat aktuálním tématem z oblasti divadla. Tento směr je velmi interaktivní, proto se domnívám, že je naprosto nezbytné zhlédnout představení osobně, nikoliv z přenosného média. V minulém roce jsem tedy navštívila festival nového cirkusu *Letní Letná* a shlédla představení *Alegria* kanadské společnosti *Cirque du Soleil*, která představuje světovou špičku v oblasti nového cirkusu a pro mnohé artistry je velkou inspirací.

Poté následovala otázka vhodné volby souborů, které se tímto směrem ubírají. Rozhodla jsem se zabývat soubory z České republiky, protože se mi jevilo snazší setkat se s nimi osobně a diskutovat nad otázkami vývoje cirkusu a jejich uměleckými možnostmi.

Jelikož se má bakalářská práce věnuje převážně marketingu a managementu bylo zapotřebí zvolit si takový soubor, pro něhož je cirkus hlavní pracovní činností. Když jsem se prostřednictvím tiskových médií o takovém souboru dozvěděla, ihned jsem ho zkontaktovala. Jednalo se o ostravský soubor *Cirkus trochu jinak*, který v moravskoslezském kraji jako jediný spadá do kategorie nového cirkusu a doposud v této oblasti zaujímá monopolní postavení. Dále jsem se rozhodla najít divadlo, které by s *Cirkusem trochu jinak* bylo v opozici. Po osobním doporučení vedoucí diplomové práce Andrey Hanáčkové jsem kontaktovala *Divadlo KUFŘ*.

Oba dva soubory byly spolupráci na bakalářské práci nakloněny. *Cirkus trochu jinak* mě nejprve pozval do cirkusové školky, kterou pořádal ve Frýdku-Místku. Zde jsem měla možnost seznámit se se zaměstnanci cirkusu a s metodami jejich výuky. Ve svém výzkumu jsem pracovala metodou rozhovorů, které jsem nahrávala na diktafon. Otázky byly záměrně směřovány na vývoj podniku, tvůrčí cestu souboru, uplatnění v komerční sféře a následný umělecký vývoj. Během

celého dne byla pořízena rovněž fotodokumentace, která se nachází v příloze. Poté jsem byla seznámena s prostorem, kde soubor zkouší, a zúčastnila se zkoušky, která byla zaměřená na akrobacii na šálách. Během dne nebyl přítomen principál (ředitel společnosti), musela jsem ho tedy telefonicky kontaktovat a domluvit si s ním osobní schůzku, která proběhla v Ostravě. Principál alias Václav Pokorný mi zodpověděl na otázky, na které jeho zaměstnanci neznali odpověď. Jednalo se o otázky typu vzniku souboru a první vize k jeho uskutečnění nebo poptávky na trhu. Ze schůzky byl také pořízen zvukový záznam. Podobný postup probíhal i u *Divadla KUFŘ*, se kterým jsem se sešla v Brně. Po písemném kontaktu jsem si nejprve domluvila osobní schůzku s Adélou Kratochvílovou, zakladatelkou divadla. Otázky byly záměrně podobné, jako u *Cirkusu trochu jinak*.

Takto zvolená metoda umožňuje souběžně sledovat oba zvolené soubory v přesně vymezených kapitolách, které postupují od prvních vizí k založení souborů až po následný přínos v sociální a pedagogické oblasti. Než jsem se však s oběma soubory setkala, bylo nutné dohledat si o nich veškeré dostupné informace. Začala jsem pátrat v oblasti internetových zdrojů, poté následovaly tiskoviny, audiozáznamy, videozáznamy a v závěru osobní rozhovory lidí, kteří měli možnost s divadly spolupracovat.

Po nashromáždění všech potřebných materiálů jsem nejprve provedla revizi v rozhovorech nahraných na diktafon, z nichž jsem následně vybírala informace, které byly pro mou práci zásadní. Pro lepší přehled jsem si rozhovory přepsala do textové podoby. Důležité bylo propojit nové poznatky s literaturou a zkoumat, jak se dnešní vize, názory proměňují oproti těm předešlým. Tím se myslí rozdíly mezi tradičním a novým cirkusem, vývoj kulturní politiky nebo divadelního marketingu. Během průzkumu nastaly i další otázky, které by však přesahovaly rámec bakalářské práce. Například otázka vývoje scénografie a kostýmů obou divadel nebo podrobnější analýza legislativy, která zasahuje do života divadelníků v České republice a výrazně ho (de)formuje.

Tuto metodologii jsem si zvolila, protože je neobvyklé zabývat se divadly z ekonomického pohledu. K získání přesných výsledků, bylo zapotřebí osobního kontaktu s divadly, což doteď pokládám za velkou zkušenost a velký přínos svého zkoumání.

1 NOVÝ CIRKUS V KONTEXTU ALTERNATIVNÍHO DIVADLA V ČECHÁCH

V následujících kapitolách se budu zabývat dvěma cirkusovými soubory na území České republiky - *Cirkusem trochu jinak* a *Divadlem KUFR*. U těchto téměř odlišných souborů se zaměřím na jejich vývoj, uměleckou cestou, a následné uplatnění v komerční, sociální a pedagogické sféře. Než však divadla podrobíme detailní analýze, je zapotřebí vysvětlit základní pojmy, které se v bakalářské práci vyskytují. Soubory inklinují k těmto kategorizacím - nový cirkus, pouliční divadlo, experimentální divadlo a autorské divadlo.

Cirkus se za posledních třicet let zcela inovoval, především v oblasti poetiky, prostoru a estetiky. Hlavním důvodem jeho modifikace byla nerozvíjející se perspektiva. Tradiční cirkus začal postrádat mladou generaci, která by vnášela nové vize, nápady a snažila by se umělecký vývoj cirkusu posunout dál. V sedmdesátých letech 19. století však nastala na území Francie v prostředí pouličního divadla zásadní změna. Začala vznikat nová vlna cirkusu tzv. *nový cirkus* (Cirque nouveau). *Nový cirkus přinesl nové vize, které tradičnímu cirkusu chyběly, a tradiční cirkus zase přispěl znalostí cirkusových umění.*¹

Nový cirkus se řadí do typu divadla, které usiluje o spojení všech druhů umění v harmonickém celku a je silnou reakcí na společenské a politické změny. *Umělecký charakter nového cirkusu je založen na tvůrčí individualitě interpreta, tedy artisty, který je nositelem významu a zprostředkovatelem komunikace, zatímco běžný artista v tradičním cirkusu nezdvouje svou identitu, není hercem.*² Výhradně se oprošťuje od zařazování zvířat do svého programu. Ve srovnání s tradičním cirkusem pracuje s dramaturgií, využívá nové technologie (např. projekce na plátno). Sled

---

¹ CIHLÁŘ, O. *Nový cirkus*. Praha: Pražská scéna, 2006, s. 75.

² TANEC V ČESKU. 2003. *Nový cirkus v České republice* [online]. [citováno 2. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.czechdance.info/cs/tanec-v-cesku/uvodem/novy-cirkus-v-ceske-republice/>>.

disciplín je řazen do logického celku v rámci konkrétního příběhu a artisté nejsou vnímáni jako „cirkusáci“, ale jako umělci.

Nejznámějším průkopníkem tohoto žánru v České republice je Ctibor Turba. V roce 1997 založil své vlastní kamenné divadlo *Alfréd ve dvoře* a jeho vizí bylo propojovat v divadelním představení klauniády, pantomimu, akrobacii a masky – nonverbální prvky. Vize se naplňovala a začal vznikat nový syntetický druh divadla, který dával prostor novým tvůrčím myšlenkám a podílel se na realizaci nejrůznějších experimentů. Právě Ctibor Turba přivezl ze svých zahraničních cest (převážně Francie) metody a tendence nového cirkusu. Zejména díky jeho působení v *CNACu*³ mělo české publikum možnost vidět zahraniční cirkusové produkce. Většinou na pozvání Ctibora Turby přijížděli absolventi této školy do České republiky.

Mezi dalšími soubory, které inklinovaly k tomuto žánru, bych uvedla brněnské sdružení *Husa na provázku*, které vzniklo v roce 1967 pod vedením Bořivoje Srby. Soubor se stal světoznámý zejména díky inscenaci *Commedia dell'arte*.⁴ Hlavní roli Harlekýna v inscenaci ztvárnil herec Boleslav Polívka, který v té době patřil, společně se Ctiborem Turbou a Borisem Hybnerem, k nové generaci mimů. Tato generace se výrazně oprošťovala od té předešlé, jež byla představována Ladislavem Fialkou v podobě elegantní lyrické pantomimy. Nový druh pantomimy se zejména inspiroval moderní groteskou, žánrem *commedia dell'arte*, cirkusovou manéží či klaunskými a artistickými výstupy, tedy složkami, které v dnešní době tvoří základ nového cirkusu. Mezi inscenacemi (klaunérie), které se v tehdejším *Divadle na provázku* tímto směrem ubíraly, byla například *Strašidýlka*, *Am a Ea*, *Trosečník* nebo *Pepe*.

---

³ Národní cirkusové centrum cirkusových umění založeno ve Francii v roce 1985.

⁴ Detailní analýzu této inscenace nabízí publikace OSLZLÝ, Petr. *Commedia dell'arte Divadla na provázku (1974-1985)*. Vyd. 1. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Divadelní fakulta, 2010.

1.1 Umělecká centra nového cirkusu v České republice

Po počátečním objasnění termínu *nový cirkus* a po seznámení s jeho základním vývojem na našem území se budu nyní zabývat hlavními uměleckými centry tohoto žánru. V České republice neexistuje žádná profesionální cirkusová škola, a proto artisté nemají tak dokonale propracované akrobatické dovednosti a mají tendence spíše inklinovat k divadelním prostředkům. Důsledkem toho nabízí české soubory nového cirkusu spíše divadelní inscenace obohacené o akrobatické prvky. I přesto u nás vznikají umělecká centra, která se zabývají žánrem nového cirkusu. Mezi nimiž můžeme jmenovat *Cirqueon* (Praha), *Cirkus trochu jinak* (Ostrava) s následnou podporou *JAMU*, *DAMU* a *HAMU*.

Cirqueon je instituce, která se zabývá rozvojem a podporou nového cirkusu v České republice. Realizátorem této organizace je obecně prospěšná společnost *Zahrada*, která vznikla v roce 2007 za účelem provozování kulturně sociálních aktivit.⁵ Cílem *Cirqueonu* je podávat informace o veškerém dění nového cirkusu, jak ze zahraničí, tak i na území České republiky. Pro své klienty nabízí prostory určené k nácviku artistických disciplín a výuku těchto disciplín pod vedením zkušených lektorů. S tím souvisí i podpora nových inscenačních projektů v podobě administrativního zázemí, propagace nebo produkční poradenské činnosti. Instituce také navazuje na zahraniční spolupráce např. s mezinárodní organizací *FEDEC*⁶, která sdružuje všechny cirkusové školy za účelem zdokonalení cirkusové výuky. Součástí *Cirqueonu* je i informační centrum, dokumentární centrum a odborná knihovna, která nabízí veškerou možnou dostupnou literaturu (českou i zahraniční) zabývající se novým cirkusem. S informačním a dokumentárním centrem jsou spojené i přednášky a workshopy určené všem, jež se tímto oborem zabývají.

---

⁵ CIRQUEON. *O nás*. [online]. [citováno 2. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.cirqueon.cz/cs/o-nas>>.

⁶ Evropská federace profesionálních cirkusových škol, založená v roce 1998.

Je zapotřebí také zmínit umělecké školy, které k tomuto žánru inklinují. Janáčková akademie múzických umění otevírá jednou za tři roky studium v rámci *Ateliéru klaunské scénické a filmové tvorby*, které v roce 2004 založil Ctibor Turba. Cílem výuky je *vzdělávat mladé kreativní umělce (tvůrce i interprety) v oblasti scénických umění, se zaměřením především na performance a imaginaci těla*.⁷ Zejména poukazují na různé možnosti dramaturgie, které jsou základem pro rozvíjení vztahů mezi filmovým a scénickým jazykem, pro využití různorodého prostoru nebo k vývoji fyzického divadla. Od studentů se očekává vysoké pracovní nasazení s velkým důrazem na jejich osobní rozvoj. V roce 2007 převzal vedení Pierre Nadaud.

Na Divadelní fakultě Akademických múzických umění v Praze byla v roce 1953, založena *Katedra alternativního a loutkového divadla*. Pod současným vedením Jiřího Havelky, se zabývá alternativními přístupy k divadlu a herectvím vlastního těla, jakožto základním vyjadřovacím prostředkem. Ostatně sám Jiří Havelka je členem divadelního souboru *VOSTOP5*, který částečně přejímá techniku nového cirkusu. V souboru jsou i členové, kteří se zasloužili o rozvoj nového cirkusu v České republice, mezi nimiž bych uvedla Ondřeje Cihláře. Ve své disertační práci *Nový cirkus* velmi podrobně analyzuje tento směr. V podstatě by se dalo říct, že se jedná o první odbornou práci na toto téma a pro spoustu lidí je brána jako základní příručka nového cirkusu.

Poslední fakultou, již bych ráda zmínila, je Hudební a taneční fakulta AMU, kde v roce 1992 vznikla *Katedra pantomimy* jako nejmladší pracoviště na fakultě. Ve skutečnosti se však pantomima vyučovala během osmdesátých let na fakultě, která byla studijní specializací na katedře tance. Obor v té době založil Ladislav Fialka. Jeho výuka kladla důraz na klasickou pantomimu s co nejvíce srozumitelnou jednoduchostí pohybu a gest v poetickém světě. Po něm výuku převzal Ctibor Turba, který rozšířil koncept nonverbálního divadla o prvky klauniád či akrobacie. Po jeho

---

⁷ JAMU. 2013. *Prezentace studia – organizace studia*. [online]. [cit. 2. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.physicaltheatreschool-jamu.com/>>.

odchodu v roce 1999 v rozvoji oboru pokračoval Boris Hybner. Pod nynějším vedením Adama Halaše se obor zaměřuje na fyzické divadlo a nový cirkus.

Zmíněné instituce nelze srovnávat s profesionálními cirkusovými školami jako např. *Escuela de CircoCarampa* (Španělsko), *Ecolenationale de cirque Montréal* (Kanada), kde si účastník musí před budoucí specializací projít každou z jednotlivých cirkusových disciplín (balancování na objektech, závěsná akrobacie na šálách, hrazdách, lanech, párová akrobacie, žonglování, improvizací divadlo, atd.). Na cirkusových školách se nevyučuje pouze akrobacie, ale také nejrůznější strategie produkce a marketingu k prodeji své vlastní show. Důležité jsou i předměty zabývající se potřebnou legislativou, k založení si divadla nebo historie cirkusu. Tento typ školy dosud v České republice chybí, i když zájem o takovou instituci z řad artistů je stále větší.

1.2 Formy divadla

V následujících třech podkapitolách se budu zabývat typologií divadel, mezi které patří *Divadlo KUFŘ* a *Cirkus trochu jinak*. Je podstatné popsat tyto divadelní druhy, neboť z nich popisované soubory vychází. Popis typů alternativních divadel, jejichž intenzivní rozvoj začal v šedesátých letech dvacátého století, zároveň přispěje k lepší charakterizaci sledovaných souborů.

1.2.1 Pouliční divadlo

Vymezení pojmu *pouliční divadlo* není snadným úkolem. Peter Scherhauser, který se jím zabýval ve své publikaci *Takzvané pouliční divadlo*, dvouslovný název rozdělil a zaměřil se na pojmy „pouliční“ a „divadlo“ zvlášť. Pokud podrobíme analýze slovo „pouliční“ máme na mysli divadlo, které se hraje jenom na ulici, což u pouličního divadla není správné vymezení, jelikož se hraje i v parcích, v dopravních prostředcích nebo v opuštěných továrnách. Ať už Peter Scherhauser na tento pojem nahlíží z různých pohledů například z heortologického nebo paradivadelního, tak

základní prvek jsou vždy rituály. Východiskem k vymezení tohoto pojmu je uvědomění si, že se nejedná o „pojem“, ale o „problém“. *Problém „pouličního divadla“ je v tom, že to není něco v izolaci, ale něco, na co musíme pohlížet jako na kroky v kontinuálním procesu překračování estetiky, jako na projev složitého dynamického systému, a ten, jak známo, nelze lineárně vyložit.*⁸ I přesto je možné definovat základní principy „pouličního divadla“, ve kterých se odborná literatura shoduje. Jedná se zejména o představení s vlastní režii, kostýmy či dramaturgií. V podstatě se zde uplatňují základní prvky klasického divadla až na to, že veškeré produkce se odehrávají mimo divadelní budovu, pod širým nebem. Pro tento druh divadla je nejtěžší udržet si pozornost publika. Divák může kdykoliv odejít, protože není ničím omezen při svém odchodu, proto je velmi důležité volit takové produkce, které ihned zaujmou. Pouliční divadlo může mít několik funkcí a podob, v této bakalářské práci je však nejaktuálnější funkce zábavná v podobě klaunských, žonglérských, artistických vystoupení, které slouží k pobavení publika nikoliv k formulování názorů z oblasti sociální a politické.

1.2.2 Experimentální divadlo

Na tento pojem je nutné nahlížet z pohledu vzniku divadelního představení, neboť označení *experimentální divadlo* nevypovídá o hodnotě divadelního díla. Experimentálnost spočívá především ve vývoji inscenace a v okolnostech jejího vzniku. Dle Pavlovského je experimentální divadlo *jev spadající do intenzivní přechodové oblasti mezi uměním a neuměním. Specifikum experimentálního divadla oproti ostatnímu experimentálnímu umění spočívá především v nutné synchronizaci tvorby konzumu. Vzhledem k tomu, že divadlo bez diváků není divadlem, není zde možno experimentovat v izolaci od publika.*⁹ Důraz je kladen na silnou interakci s publikem, herectví je tedy založeno obzvláště na improvizaci. Z tohoto důvodu je prostor ponechán i náhodě. Většinou se jedná o prostor, který není určen pro

---

⁸ SCHERHAUFER, Peter, SUCHOMELOVÁ, Jaroslava. *Takzvané pouliční divadlo: (studie-fragment)*. 1. vyd. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2002, s. 30.

⁹ PAVLOVSKÝ, Petr. *Základní pojmy divadla*. Praha: Libri, 2004, s. 97.

divadelní inscenaci – továrny, parky nebo byty. Dalo by se říct, že tento typ divadla je synonymem pro *alternativní divadlo*.

1.2.3 Autorské divadlo

Autorské divadlo se vyznačuje zejména osobitou poetikou, která je charakteristická pro daný soubor. Neinterpretuje cizí dramatické texty nebo inscenace. Jedná se o vlastní náměty kolektivní tvorby nebo jedince, jenž je členem souboru. *Dramatický text pro ně není ani základním ani jediným východiskem pro formování divadelní výpovědi. Autorské divadlo neprovádí, neinterpretuje dokončené dramatické texty, ale vzniká přímou prací na tématech, jak se rozvíjejí při společné aktivitě členů autorského tvůrčího týmu inscenace.*¹⁰ Autorství se následně projevuje ve všech složkách inscenace v nepravděpodobné míře. Tento typ divadla je vhodným prostředkem ke sdělování osobního názoru na společenské dění. Vytváří si vlastní pojetí divadelnosti jako způsobu chápání a sdělování reality, což se projevovalo zejména na konci 70 let, kdy docházelo k modifikaci této formy divadla. Hlavním tvůrce nebyl samotný autor textu, nýbrž tvůrčí kolektiv pod vedením režiséra (například *Husa na provázku*, *HaDivadlo*). S tím souvisela i potřeba ustáleného hereckého souboru se stejnou ideologií, která je pro tento druh divadla nezbytná.

---

¹⁰ KOVALČUK, Josef. *Téma: autorské divadlo*. 1. vyd. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2009, 171 s.

2 CHARAKTERISTIKA DIVADLA KUFR A CIRKUSU TROCHU JINAK

Po seznámení s jednotlivými formami divadla se budu nyní podrobněji zabývat dvěma již zmíněnými divadelními soubory, které inklinují k těmto podobám. První soubor nese název *Divadlo KUFR* a vznikl v roce 2003 v Brně. Zakladatelkami jsou Adéla Kratochvílová a Dagmar Trávníková a druhý soubor je *Cirkus trochu jinak* založený roku 2006 v Ostravě principálem Václavem Pokorným.

2.1 Divadlo KUFR

S doplněním o kejklířské a klaunské prvky můžeme *Divadlo KUFR* žánrově zařadit do forem divadel uvedených výše. Specifickým divadelním jazykem je pro něj žonglování. Soubor se na svých stránkách definuje takto: *Pro svoji uměleckou, pedagogickou i organizační činnost si divadlo klade za cíl povznášet kulturní a uměleckou úroveň žonglérů, divadelníků, pedagogů i veřejnosti obecně, vnášet kreativní impulzy do žonglérské „komunity“ i na alternativní divadelní scénu, napomáhat komunikaci mezi lidmi, resp. mezi různými kulturami i národnostmi, šířit a předávat teoretické i praktické znalosti v oboru žonglování, psychomotoriky, divadla, umění a kulturní historie.*¹¹ Mezi aktivity souboru patří vystupování na různých festivalech, dílnách a přehlídkách, jako účinkování na zahraničních festivalech *HighFest Jerevan* 2004 v Arménii nebo na Mezinárodním divadelním festivalu v *Cuernavaca a Mexico City* – Mexiko 2007. Zároveň je organizátorem mezinárodní žonglérské a divadelní dílny *Aleje*, která se v tomto roce uskuteční již po dvanácté a mezinárodního žonglérského setkání *Internacional Brno juggling convention*.

---

¹¹ DIVADLO KUFR. 2013. *Úvod* [online]. [citováno 6. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.divadlokufr.net/>>.

2.1.1 Profil Adély Kratochvílové a Dagmar Trávníkové

Adéla Kratochvílová se divadlu věnuje od roku 1991, kdy se stala členkou *Studia Dům* při brněnském *Divadle Husa na provázku*.¹² Poté v roce 1998 odcestovala do zahraničí, kde po tři měsíce pracovala jako žonglérka v belgickém cirkusu *Parade*. Po návratu do České republiky o rok později založila divadelní spolek *Pohyblivé teátrum*. Pohyblivé proto, že se v souboru vystřídal mnoho herců. Divadelní spolek byl zaměřen zejména na žonglování a pohybové divadlo.

Během svých studií na JAMU podnikla několik zahraničních cest za žonglováním. (stáž na divadelní škole *Queen Margaret College* – Velká Británie, *Festival Beltain* – Edinburg, návštěva školy *Cirkus Piloterna* - Stockholm, semináře v žongléřských *Katakombách* - Berlín). V roce 2010 absolvovala doktorandské studium v oboru *Divadlo a výchova* na Janáčkově akademii múzických umění. Všechny projekty a odborné práce, které Kratochvílová během studií realizovala, se specializují právě na žonglování. Od roku 2002 je součástí občanského sdružení *Zdravotní klaun*, jenž se zaměřuje na zlepšování psychického a fyzického zdraví pacienta formou zábavy. Pravidelně navštěvuje hospitalizované děti, seniory a geriatrické pacienty. V roce 2003 společně s Dagmarou Trávníkovou založily *Divadlo KUFŘ*. Kratochvílová se jako lektorka podílí na řadě žongléřských dílen a seminářů, například *ALEJE*, *Jiráskův Hronov* nebo *Grundtvig*.

Dagmar Trávníková, absolventka Pedagogické fakulty (obor *Učitelství pro střední školy – Hudební výchova a Anglický jazyk*, 2005) a Fakulty sportovních studií (obor *Kinantropologie*, 2008) na Masarykově univerzitě v Brně, začala s Kratochvílovou spolupracovat v roce 2001. Jejich první společné představení neslo název *Tančiček „Adušiadáši“* a jednalo se o klaunérii s prvky žonglování. Trávníková se věnuje žonglování především z pohledu pedagogického a psychomotorického. Pro svůj osobní rozvoj v žonglování se zúčastnila interaktivních seminářů v bruselském centru pohybového a cirkusového umění *École de cirque de*

---

¹² V té době vedoucí režisérkou byla Eva Tálská.

*Bruxelles*¹³ a workshopů pod názvy *Žonglování a pohyb* a *Tělo a rytmus*. Svě žonglérské dovednosti Trávníková uplatňuje při výuce psychomotoriky na Pedagogické fakultě a Fakultě sportovních studií na Masarykově univerzitě v Brně. Stejně jako Kratochvílová organizuje workshopy zaměřené na koordinaci pohybu a psychomotoriky v žonglování.¹⁴

2.2 Cirkus trochu jinak

Zakladatelem a principálem společnosti je Václav Pokorný, který se žongléřskému umění věnuje od 15 let. Po úspěšném zakončení maturitní zkoušky vycestoval na osm let do zahraničí (Francie, Itálie, Belgie, Německo, Holandsko), kde sbíral inspiraci v oblasti cirkusové akrobacie. Po návratu založil s přáteli *Cirkus trochu jinak*. První představení neslo název *Špagety a tortellini*. Inscenace byla postavena na kejklářském umění spojeném s ohnivou show. Společnost začala spolupracovat s agenturami, které měly na starost historické slavnosti, tato spolupráce však neměla dlouhého trvání. V tomto odvětví bohužel není dostatek finančních prostředků, aby se všichni artisté uživil. Poté se k cirkusu začali připojovat další lidé, kteří chtěli realizovat podobný typ cirkusových dovedností, například provazochodec Vojtěch Eliáš.

V současné době v cirkusu aktivně působí šestnáct hlavních akrobatů a přibližně padesát externistů. Jedná se o skupinu artistů, žonglérů, kejklřů a profesionálních tanečníků, kteří se specializují především na pouliční a experimentální divadlo s využitím veřejného prostoru. V souvislosti s obsazením souboru Pokorný uvádí: „16 artistů s námi jezdí dnes a denně a kolem toho je skupina přibližně 50 lidí, kteří dělají show a workshopy. Jsou neustále zapotřebí, spolupracují na festivalech nebo firemních akcích, vytvářejí atmosféru, aby to

---

¹³ Ecole de cirque de Bruxelles, založena 1981.

¹⁴ Uvedené informace v této kapitole pocházejí z webových stránek Divadla KUFR www.divadlokufn.net [online, 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.divadlokufn.net/adela/>>. Text je doplněn o vlastní potřeby.

*všechno fungovalo. Z jednoho představení, ohnivě show, jsme v loňském roce měli cca 30 premiér a tak pomalu vznikala Cirkus trochu jinak.*¹⁵

Cirkus má za sebou také vystupování na prestižních festivalech, slavnostech (*Colours of Ostrava, Spectaculo Interesse, Festival Dream Factory*) a účinkování ve filmu (*Muž, který se směje*). Stejně jako *Divadlo KUFR* vytvářejí různé workshopy a dílny, jak pro děti tak pro dospělé a firmy. Václav Pokorný ke své profesi principála nedávno přidal i učitelství akrobacie na Janáčkově konzervatoři v Ostravě.

2.3 Typologie Cirkusu trochu jinak a divadla KUFR

Po úvodní charakterizaci divadel se budu nyní podrobně zabývat vývojem *Divadla KUFR* a *Cirkusu trochu jinak*. Na začátku je však důležité, zaměřit se na typologii divadel, kterou ve své knize *Kreativní management pro divadlo, aneb, O divadle jinak: kapitoly k tématu realizace divadla* uvádí Jan Dvořák. Zásadní rozdíly souborů jsou především vidět v jejich velikosti a ve stylu vedení.

Cirkus trochu jinak se řadí do kategorie soukromá divadla neboli soukromé podniky. Jedná se o typ, kdy divadlo bylo založeno z osobního zájmu jednotlivcem za účelem dosažení zisku. Aby byl zisk co největší, musí usilovat o komerci. Příkladem takových divadel v České republice mohou být například muzikálové scény – *Divadlo Kalich, Divadlo Ta Fantastika* nebo divadla repertoárového modelu jako *Divadlo Bolka Polívky* či *Divadlo Járy Cimrmana*.

V protikladu k takovým divadlům, která musí dbát na co nejlepší propagaci a usilovat o co největší příjmy, stojí *Divadlo KUFR*, jež je typem divadla - nezávislé neziskové organizace. Toto divadlo je zpravidla založené jednotlivcem z občanské iniciativy. Usiluje o vytváření jiných priorit než zisku, a to kulturních a uměleckých

---

¹⁵ Osobní rozhovor s Václavem Pokorným 5. 9. 2012 v Ostravě. Digitální záznam na diktafonu.

hodnot. Tento typ se také někdy nazývá „třetí divadlo“¹⁶. Je zároveň nejsvobodnější, to znamená, že vytváří svá autorská představení, která nejsou časově omezená ve vzniku. Do tržního systému spadají pouze částečně. Pro zakladatelky *Divadla KUFŘ* není divadlo hlavním finančním příjmem, naopak se jedná spíše o přivýdělek a koníček. Dalšími příklady tohoto typu divadel v České republice jsou např. *Divadlo Continuo*, *Divadlo Buchtý a loutky* nebo *Vosto5*.

2.4 Vize, myšlenky, ideály

Po předchozím objasnění, o jaké typy divadel se jedná a uvedení jejich základních rozdílů, se nyní můžeme zabývat příčinou jejich vzniku a myšlenkami či vizemi, které Václava Pokorného a Adélu Kratochvílovou doprovázely při založení svých souborů. *Na počátku projektu, realizace projektu, stojí divadelní organizátor, producent nebo manažer, ti rozvíjí svoje úvahy způsobem, jaký známe z umělecké praxe. Má nějakou představu – vizi – kterou komponuje, dále strukturuje, hierarchizuje, apod. Vždyť žádná umělecká instituce, žádné divadelní těleso nebo divadelní akce nevznikly v minulosti samovolně. Vždy tu byl nejdříve úmysl jedince.*¹⁷

2.4.1 Vize divadla KUFŘ

U *Divadla KUFŘ* byla hlavní realizátorkou Adéla Kratochvílová. Během svých studií na JAMU (Janáčková akademie múzických umění), jak jsem již zmínila, vedla projekt *Pohyblivé teátrum*, ve kterém se prostřídala spousta žonglérů. Jedno z posledních představení tohoto projektu neslo název *Úlety*.¹⁸ Právě díky této inscenaci poznala svoji současnou kolegyni *Divadla KUFŘ* Dagmar Trávníkovou. Inscenace *Úlety* se hrála ještě rok a poté se celý soubor rozpadl. Jediná spolupráce,

---

¹⁶ Tento pojem vyslovil v 70. letech Eugenio Barba. Viz. BRAUN, Kazimierz. *Druhá divadelní reforma?*. 1. vyd. Praha : Divadelní ústav, 1993.

¹⁷ DVORÁK, Jan. *Kreativní management pro divadlo a nebo O divadle jinak*. Praha : Pražská scéna, 2004, 110 s.

¹⁸ Představení šesti světových žonglérů z Brna, kteří čekají na autobusové zastávce. Během vyčkávání, si každý odehraje svojí etudu, vznik 2002.

kteřá přetrvala, byla mezi Adélou Kratochvílovou a Dagmar Trávníkovou. Posléze společně zrealizovaly žongléřskou klaunérii *Tančiček*, z které vzešel nápad založit si své divadlo. V roce 2003 bylo oficiálně založeno *Divadlo KUFŘ*.

Adéla Kratochvílová se s žonglováním prvně seznámila ve *Studios Dům*, jak sama uvádí: *Studio Dům byla perfektní škola spojená s Husou na provázku. Procházeli jsme různými lekceři, například jak mluvit a pohybovat se po jevišti. U Aleše Záboje se učilo žonglování.*¹⁹ Když byla přijata ke studiu na JAMU, docházela na hodiny k Aleši Zábojovi²⁰. V té době žongléřské umění ještě zdaleka nebylo veřejně známou atrakcí a nebyly k dispozici žádné žongléřské pomůcky. Začaly tedy vznikat ručně vyráběné předměty a trénovalo se například s železnými tyčemi. Jedině ten, kdo vycestoval do zahraničí, měl možnost koupit si originální žongléřské pomůcky. Podobně tomu bylo i u Adély Kratochvílové, která se k nim dostala teprve až na svých cestách po Evropě, během studií.

2.4.2 Vize Cirkusu trochu jinak

První myšlenka Václava Pokorného, která se týkala toho, čím by se chtěl v životě zabývat, vznikla na jeho cestách po Evropě (Francie, Itálie, Belgie, Německo, Holandsko). Nejvíce ho nadchly pouliční festivaly, kde performeři zvládali banální cirkusové prvky a uměli je skvěle prodat. I celá atmosféra těchto festivalů se vyznačovala otevřeností lidí a snahou učit se jeden od druhého. Říká: „Člověk viděl tyhle umělce a seznamoval se s nimi, a co mě nejvíce fascinovalo, byla ta jejich otevřenost, na nic si nehráli. I v Holandsku, kde jsem byl na *Plazesquaer*, byli špičkoví artisté, kteří vyšli z cirkusové školy. Neukazovali žádné složité triky, ale dokázali skvěle komunikovat s publikem.“²¹ Pokorný v zahraničí zejména oceňoval

---

¹⁹ Osobní rozhovor s Adélou Kratochvílovou 27. 2. 2013 v Brně. Digitální záznam na diktafonu.

²⁰ Herec, režisér, lektor dramatické výchovy, od roku 2009 vedoucí *Ateliéru audiovizuální tvorba a divadlo* na JAMU.

²¹ Osobní rozhovor s Václavem Pokorným 5. 9. 2012 v Ostravě. Digitální záznam na diktafonu uložen v archivu autorky.

vystoupení profesionálních artistů, tedy především skutečnost, že žádné pouliční vystoupení není identické. Právě díky této inspiraci v zahraničí, vznikla prvotní myšlenka k založení si svého vlastního cirkusového soubor. Po osmi letech se vrátil ze zahraničí do České republiky a začal realizovat svou vizi. V roce 2006 založil se svými kamarády *Cirkus trochu jinak*.

3 DIVADLO JAKO PODNIK A JEHO LEGISLATIVA

Hlavní odlišnost zkoumaných divadel spočívá v uplatnění v komerční sféře a v pojetí managementu a marketingu. Soubory se však vyznačují téměř identickou poetikou. Důležité je pro ně předat zážitek a energii z pozoruhodné podívané, kterou se snaží pomocí netradičních prostředků. Pro workshopy, pořádané těmito divadly, je podstatné, aby si účastníci uvědomili, že mohou najít zábavu i sami v sobě.

Činnost *Cirkusu trochu jinak* by se rozhodně dala nazvat podnikáním. Na podnikání se dá nahlížet z více pohledů, jak z ekonomické, psychologické, sociologické tak i právní stránky. Nejčastěji se uvádí následující právní výklad – *podnikáním se rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.*²² Právní úprava podmínek pro podnikání v České republice vychází z *Listiny základních práv a svobod*, kde je zakotveno právo každého občana podnikat, provozovat jinou hospodářskou činnost a také právo vlastnit majetek. Konkrétní legislativní úprava je dána obchodním zákoníkem.²³

V definici je zmíněno slovo podnikatel. Podnikatelem se v *Cirkuse trochu jinak* rozumí Václav Pokorný. V *Divadle KUFŘ* se tímto slovem nedá označit nikdo, neboť spadá do kategorie neziskových divadel, nikdo zde tedy nerealizuje podnikatelské aktivity s rozšiřováním nebo ztrátou vlastního kapitálu. Podnikatelem

---

²² VEBER, Jaromír, SRPOVÁ, Jitka a kolektiv. *Podnikání malé a střední firmy*. Praha : GradaPublishing, a. s., 2005, 15 s.

²³ Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

se tedy rozumí osoba, která *investuje své prostředky, čas, úsilí, jméno, přebírá odpovědnost a nese riziko s cílem dosáhnout svého finančního a osobního uspokojení.*²⁴ Václav Pokorný musí dle právní povinnosti svým zaměstnancům přidělovat práci na základě pracovní smlouvy, platit jim za vykonanou práci mzdu a vytvářet podmínky pro úspěšné plnění jejich pracovních úkolů. Jak sám uvádí: „*Musíš živit lidi a dát jim práci. Jakmile umělec nebude vystupovat s námi, tak půjde někam jinam*“.²⁵

3.1 Právní forma Cirkusu trochu jinak

Osoba, která podniká v České republice a má příjmy z nezávislého a samostatného podnikání spadá do kategorie OSVČ (Osoba samostatně výdělečně činná). V *Cirkuse trochu jinak* se jedná o podnikání fyzických osob na základě ohlašovací živnosti. Fyzickou osobou máme na mysli Václava Pokorného. Pro získání živnostenského oprávnění musí osoba splňovat tři podmínky:

- *dosažení věku 18 let*
- *způsobilost k právním úkonům*
- *bezúhonnost*²⁶ – prokazuje se výpisem z rejstříku trestů.

Po splnění těchto podmínek je jeho firma automaticky zapsána v živnostenském rejstříku. Předmětem podnikání Václava Pokorného jsou podle výpisu ze živnostenského rejstříku zejména mimoškolní výchova a vzdělávání, pořádání kulturních produkcí, zábav, výstav, veletrhů, přehlídek, prodejních a obdobných akcí. Povolení k podnikání získal 12. 9. 2011. *V běžném povědomí je živnost spojována s podnikatelskými aktivitami malého rozsahu, obvykle*

---

²⁴ VEBER, Jaromír, SRPOVÁ Jitka a kolektiv. *Podnikání malé a střední firmy*. Praha : GradaPublishing, a. s., 2005. 16 s.

²⁵ Osobní rozhovor s Václavem Pokorným 5. 9. 2012 v Ostravě. Digitální záznam na diktafonu.

²⁶ SYNEK, Miroslav. *Manažerská ekonomika*. Praha : GradaPublishing, a. s., 2011, s. 36.

provozovanými buď přímo živnostníkem, nebo za pomoci jeho rodinných příslušníků s cílem „uživit“ sebe a rodinu.²⁷

Výhody takového podnikání dle Miloslava Synka²⁸:

- Podnikatelskou činnost lze zahájit hned po ohlášení.
- Není nutný počáteční kapitál.
- Samostatnost a volnost při rozhodování.
- Minimum formálně - právních povinností.
- Velmi nízké správní výlohy nutné pro založení.

Nevýhody:

- Vysoké riziko vyplývající z neomezeného ručení majetkem podnikatele.
- Možné finanční problémy v podnikání se mohou projevit v rodině podnikatele.
- Ze zisku z podnikání se platí i pojistné sociálního pojištění, při vysokém zisku jsou tedy odvody velmi vysoké.
- Vysoké požadavky na odborné i ekonomické znalosti podnikatele.

3.2 Právní forma divadla KUFR

V porovnání s *Cirkusem trochu jinak* je právní forma *Divadla KUFR* odlišná, jde o občanské sdružení. Jedná se o sdružení lidí, kteří mají stejnou vizi či zájmy. Nezanedbatelnou výhodou je také skutečnost, že občanské sdružení má šanci získat granty na podporu své činnosti, a to jak od soukromých dárců tak od nadací, mezinárodních institucí či českých ministerstev. Právě to je hlavním důvodem, proč bylo *Divadlo KUFR* založeno jako občanské sdružení. K založení občanského sdružení je zapotřebí nejméně tří osob, z toho nejméně jedna musí být starší 18 let. Sdružení vzniká na základě registrace, kterou je nutno podat písemně na Ministerstvo vnitra ČR. *Divadlo KUFR* bylo založeno 12. 10. 2004.

---

²⁷ VEBER, Jaromír, SRPOVÁ Jitka a kolektiv. *Podnikání malé a střední firmy*. Praha : GradaPublishing, a. s., 2005, s. 17.

²⁸ SYNEK, Miloslav. *Manažerská ekonomika*. Praha: Grada., 2011, s. 50.

Označení občanské sdružení však v budoucnu již nebude aktuální. Do konce roku 2015 musí sdružení změnit svůj název na *spolek*, a to z důvodu nevyhovujícího pojmenování. V České republice působí mnoho neziskových organizací, které mají právní formu občanského sdružení, jejich činnost ale neodpovídá spolkové činnosti podle zákona o sdružování. Tato změna bude závazná od 1. 1. 2014.²⁹

3.2.1 Granty a projekty

Jeden ze zdrojů příjmů pro obě divadla jsou úspěšné žádosti o granty a financování projektů. Divadla se však shodují, že je velmi náročné získat nějaký finanční příspěvek, ať už od města nebo od Ministerstva kultury. Adéla Kratochvílová uvádí: „*Podarilo se nám získat pár zajímavých grantů, ale spíš bych řekla, že je to dílo náhody. Pokoušely jsme se na Ministerstvu kultury, tam se nám nikdy nepodařilo získat řádný finanční příspěvek, jenom cestovné proplatili, když jsme s KUFREM jely do zahraničí.*“³⁰ Cirkus trochu jinak souhlasí s tím, že není snadné uspět se žádostí o nějaký grant. Sám by si přál získat grant, aby se mohl více zdokonalovat v umělecké tvorbě. Václav Pokorný na to říká: „*Město ti dá finance, až vidí něco za tebou. Chybí nám člověk, který by nám psal projekty a spolupracoval s námi.*“³¹

Přesto se *Divadlu KUFR* za období fungování, podařilo touto cestou získat pár zajímavých příspěvků. Jeden z prvních příspěvků obdrželo z *Česko-německého fondu budoucnosti*, který se zaměřuje na sdružování Čechů a Němců, zejména všestrannému porozumění těchto národů. Soubor získal částku v hodnotě 100 000 Kč a uspořádal mezinárodní žonglérsko-divadelní dílnu, na které vystupovali lektoři z Německa a České republiky. Divadlo také několikrát obdrželo příspěvek od Ministerstva kultury v kategorii *neprofesionální divadlo*. Částka činila 10 000 –

---

²⁹ SPIRALIS 2013. *Změny v legislativě pro NNO* [online]. [citováno 9. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.spiralis-os.cz/index.php/zmeny-v-legislative-pro-nno>>.

³⁰ Osobní rozhovor s Adélou Kratochvílovou 27. 2. 2013 v Brně. Digitální záznam na diktafonu.

³¹ Osobní rozhovor s Václavem Pokorným 5. 9. 2012 v Ostravě. Digitální záznam na diktafonu.

15 000 Kč a byla vyplácena jednou ročně, od roku 2010 již však žádný příspěvek neobdržely. Dále získaly 15 000 Kč na inscenaci *Židovka z Nadačního fondu obětem holocaustu*, jenž podporuje vzdělávací akce připomínající si oběti holocaustu. Tento projekt také podpořili *Statutární město Brno – Odbor kultury*, *The Rothschild Foundation Europe* a *Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze, pobočka Brno*. Finance z grantu využívá *Divadlo KUFŘ* spíše na náklady spojené s cestováním a tvorbou.

3.2.2 Sponzoring

Vytváří-li divadlo nový umělecký projekt, většinou se snaží vyhledat sponzory, kteří by náklady daného projektu alespoň částečně pokryli. Výhodou takového sponzoringu je, že se sponzorská firma zviditelní. Divadlo firmě zajistí propagaci, která může přispět ke zvýšení jejího podílu na trhu. Nutno dodat, že sponzorování umění není tolik nákladné, jako například sponzoring ve sportu, a většinou se jedná o image podniku. Právě proto jsou pro sponzory nejatraktivnější festivaly. Příkladem může být setkání mezinárodních žonglérů *International Brno Juggling Convention*, které letos (2013) poprvé uspořádalo *Divadlo KUFŘ*. Pod hlavičkou akce bývají uvedeni partneři, kteří setkání částečně sponzorovali. Reklamní materiály sponzorské firmy bývají zpravidla vyvěšené na akcích a loga vytištěná na pozvánce, vstupence nebo programu. Není však dobré spoléhat pouze na jednoho sponzora, proto je doporučována diverzifikace zdrojů.

3.2.3 Fundraising

Pro vyhledávání finančních prostředků a zdrojů se využívá pojmu fundraising - *systematická činnost, jejímž výsledkem je získání finančních či jiných prostředků na obecně prospěšnou činnost organizací nebo jednotlivců.*³² Důležité je přesvědčit

---

³² České centrum fundraisingu. 2013. *Aboutus* [online]. [citováno 11. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.fundraising.cz/about-us/>>.

potenciálního sponzora, že určitý projekt dokáže něčím obohatit či dokonce změnit společnost. Projekt musí být důvěryhodný a realizovatelný.

Zdroje fundraisingu mohou být následující³³:

1. Veřejné

- a) stát a jeho instituce – dotace, subvence, příspěvky, granty, stipendia
- b) nestátní – samospráva – kraje obce
- c) jiné – fondy, nadace, veřejnoprávní instituce, občanská sdružení
- d) vlastní zdroje – tržby, poskytování služeb, pronájmy
- e) půjčky

2. Neveřejné

- a) podnikatelské subjekty – obchodní a průmyslové korporace (sponzoring, reklama)
- b) nadace, fondy

Mohou to být rovněž zdroje zahraniční.

3.3 Kulturní politika

Nyní se pokusím částečně nastínit, jak funguje v České republice kulturní politika a zda je opravdu problém, získat grant od Ministerstva kultury, jak uvedla jmenovaná divadla. Dostatek finančních prostředků je jedním ze základních předpokladů pro fungování kulturních subjektů. Kultura je převážně veřejným zájmem občanů České republiky a má napomáhat k integraci společnosti. Je dotována z veřejných rozpočtů a mezi její cíle patří například, *Vytváření podmínek pro realizaci kulturních aktivit občanů zejména na základě občanského sdružení (spolčování)*.³⁴Z osmi cílů jsem vybrala tento zcela záměrně, a to z důvodu dlouholeté nespokojenosti občanů týkající se Ministerstva kultury a způsobu, jakým

---

³³ DVOŘÁK, Jan. *Kreativní management pro divadlo a nebo O divadle jinak*. 2. vyd. Praha : Pražská scéna, 2004. 217 s.

³⁴ MKCR 2001. *Kulturní politika* [online]. [citováno 9. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1286>>.

hospodaří s finančními prostředky. Problém, který zmiňuji, se dotýká i *Cirkusu trochu jinak* a *Divadla KUFR*. Jak uvádím výše, nemají pocit, že by je stát dostatečně podporoval v jejich kulturních činnostech, naopak otázka získávání řádných grantů z Ministerstva kultury je pro ně spíše tabu.

Díky nespokojenosti občanů vznikají manifesty a demonstrace typu *1% pro kulturu* nebo aktuální demonstrace za živou kulturu pod heslem *Živá kultura jen v jogurtech*, která pobíhala v únoru 2013. Pro zajímavost v následném odstavci uvádím data o podílu ministerstva kultury na výdajích státu. V roce 2001 vláda deklarovala, že by měl podíl výdajů státu prostřednictvím kapitoly Ministerstva kultury (po odečtení výdajů na kapitolu Církev a náboženské společnosti) dosáhnout 1 %, k tomuto bohužel nikdy nedošlo. Jinde v Evropě (Německo, Velká Británie, Francie) převládá standard udělovat kultuře 1% ze státního rozpočtu.

Nejkrizovějším rokem pro českou kulturní scénu byl rok 2005, kdy podpora kultury ze státního rozpočtu činila pouze 0,49 %. Zato v roce 2008 výdaj ze státního rozpočtu dosáhl téměř slibované 1%, tedy 0,78 %. Poté v roce 2011 začal výdaj ze státního rozpočtu klesat a činil 0,61%.³⁵ Je zapotřebí také zmínit, že Česká republika má po vstupu do Evropské unie možnost čerpat z Evropských fondů, což představuje výhodu pro Ministerstvo kultury, které se tak může přiblížit závazku slíbenému v roce 2001.

EU definuje tři hlavní cíle spolupráce v kulturní oblasti³⁶:

- a) Přispívat k rozkvětu kultury v členských státech při respektování jejich národních a regionálních odlišností a současně tím sdílet společné kulturní dědictví,
- b) povzbudit současnou kulturní tvorbu,

---

³⁵ Uvedené informace pocházejí z webových stránek NIPOS www.nipos-mk.cz [online, 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.nipos-mk.cz/?cat=424>>. Text je doplněný o vlastní potřeby.

³⁶ DVORÁK, Jan. *Kreativní management pro divadlo a nebo O divadle jinak*. Praha : Pražská scéna, 2004, 110 s.

- c) pěstovat spolupráci mezi členskými státy a spolupráci s třetími zeměmi a mezinárodními organizacemi.

V roce 2012 podalo 156 subjektů žádost (divadla, festivaly, přehlídky) o grant Ministerstva kultury v odvětví profesionálního divadla. Celkové náklady všech projektů činily 446 504 532 Kč. Uchazeči požadovali po Ministerstvu kultury ze zmíněné celkové částky 100 594 444 Kč. Ministerstvo přispělo na projekty pouze 16 300 000 Kč.³⁷ Nezdá se, že vize Václava Havla o státu, který podporuje kulturní podnikání a vytváří prostor pluralitě přerozdělování prostředků, je aktivně uplatňována.³⁸ Jan Dvořák se vyjadřuje k tématu takto: „*Divadlo bylo vždy v nouzi, na okraji, utiskované nejchudším příbuzným na trhu. Herci si i jinde musí přivydělávat a nemohou se věnovat svému poslání tak, jak by si představovali. Náš systém, ve kterém divadla fungují jako příspěvkové organizace, má řadu nedostatků, jsou tu svazující předpisy, směrnice.*“³⁹

4 ZÁKLADNÍ PRINCIPY DIVADELNÍHO MANAGEMENTU A MARKETINGU

Divadla všeobecně vyvíjí snahu pronikat na trh, přičemž často svádí boj s konkurencí o své diváky. Divadla, která zkoumám, však tento pocit nemají. Většinou to odůvodňují tak, že prostředí nového cirkusu je velmi kreativní a dynamické a panuje v něm pozitivní přístup učit se novým věcem, tudíž místo toho, aby si divadla vzájemně konkurovala, jsou si spíše inspirací.

---

³⁷ MKCR 2001. *Granty a dotace* [online]. [citováno 9. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1286>>.

³⁸ DVOŘÁK, Jan. *Management divadla - antologie textů: čítanka k tématu realizace divadla v českých zemích*. V tomto souboru vyd. 2. Praha: Pražská scéna, 2004, 189 s.

³⁹ DVOŘÁK, Jan. *Management divadla - antologie textů : čítanka k tématu realizace divadla v českých zemích*. 2. vyd. Praha : Pražská scéna, 2004, 194 s.

Důležité je ovšem zabývat se kvalitou díla. Václav Pokorný proto pracuje s řadou odborníků (například Pavel Šimák⁴⁰), aby pozvedl úroveň představení, tedy produktu. Produktem v divadle, který je v centru marketingového mixu, může být například kulturní služba, zábava ve formě divadla, divadlo samotné a hlavně představení. Důležité je, aby si divadlo uvědomilo, kdo bude cílový zákazník (divák) a na základě jeho požadavků poté svůj produkt přizpůsobilo. Cílem v tomto případě je mít v nabízeném portfoliu takové produkty, které uspokojí poptávku zákazníka a zároveň budou pro podnik ekonomicky přínosné.

4.1 Portfolio divadla KUFŘ

Nyní představím produkty a služby, které *Divadlo KUFŘ* nabízí:

- *Žonglérské dílny* - mohou trvat různě dlouhou dobu (hodinu, den), přičemž vše záleží na požadavcích organizátora. Program dílen zahrnuje výrobu žonglérských míčků, kontaktní žonglování a žonglérské předměty.
- *Klaunérie* - jsou určené především dětem, dospělí se však mohou aktivně zapojit. Předvádí se různá kouzla, žonglování a vyrábějí se žonglovací míčky.
- *Chůdy* - chození po chůdách bývá spojené s žonglováním. Tato atrakce je velmi vhodná na pouliční festivaly a jarmarky.
- *Ohňová show* - propojení choreografie s žonglérskými dovednostmi za doprovodu scénické hudby. Žongluje se s ohnivými kužely, tyčemi, lany a vějíři. Představení je v hodné, jak pro soukromé akce, tak pro městské festivaly a firmy. Ohňová show je nabízena buď jako duo, sólo nebo ve spolupráci s Detlefem Vogtem⁴¹.
- *Balady* - jedná se o představení na chůdách, které navazuje na tradici lidového divadla. Skládá se ze tří částí, které na sebe nenavazují, jedinou spojitostí balad

---

⁴⁰ Herec, režisér, bývalý umělecký šéf Divadla Husy na provázku nar. 25. 11. 1972.

⁴¹ Německý artista zabývající se převážně ohňovým žonglováním.

je motiv smrti. Předlohou inscenace se stala sbírka *Františka Sušila – Moravské národní písně*. Celková délka představení je přibližně 35 minut.

Mezi další představení, které nabízí divadlo KUFR, patří *Vánoční hra, aneb Co andělé zvěstovali, Tančiček, Adušiadáši, Velký Fuk, Dvojka a Židovka*.⁴²

4.2 Portfolio Cirkusu trochu jinak

Cirkus trochu jinak nabízí ve svém portfoliu více vystoupení oproti *Divadlu KUFR*. Tyto nabídky se vždy dají přizpůsobit klientovým požadavkům.

- *Akrobacie na šálách* - vzdušná akrobacie, jejíž podstatu tvoří dynamické akrobatické prvky. Ty jsou choreograficky ztvárněny do podoby scénického tance. Perfomeři své vystoupení realizují na dlouhých šálách ve výšce několika metrů nad zemí. Celková délka představení je přibližně 10 minut.
- *Duo sparing (silová akrobacie)* - artistická disciplína založená na balancování. Při práci s rekvizitou jsou nejznámější různé stojky na židlích nebo dlouhodobé stoje na jedné ruce s pozvolnou změnou polohy a s otáčením. Vystoupení doplňuje živá hudba a moderním tance.
- *Fireshow (ohňová vystoupení)* - představení ve kterém dominuje prvek ohně. Skládá se ze speciálních ohňových efektů, fakírských dovedností a žonglování s hořícími předměty.
- *UV vystoupení* - vystoupení se speciálními svítícími žongléřskými předměty (kužely, míčky, diabolo), spojené s párovou akrobacií a tanečním vystoupením, s živým houslovým doprovodem. Z důvodu efektního zvýraznění předmětů se celé představení odehrává ve tmě.
- *Živé sochy* - znázorňování soch osobami s pantomimickými dovednostmi, jejichž nezbytnou vlastností je trpělivost a pobyt ve „štronzu“. Herci jsou stylizovaní do postav pomocí barevných kostýmů a silného líčení. Tato atrakce je doporučována zejména na firemní večírky.

---

⁴² DIVADLO KUFR. 2013. *Dílňny* [online]. [cit. 6. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.divadlokufir.net/dilny/>>.

- *Kejklíři a kejklířská vystoupení* - protagonisty jsou žongléři, kteří umí vtipně komunikovat s publikem, a vytváří tak zábavné umění. Neodmyslitelnou rekvizitou je pro ně žongléřské náčiní, jednokolka, chůdy a oheň. Kejklíře v dnešní době vidíme převážně na historických slavnostech.
- *Klauni a jejich vystoupení* - skeče založené na humorných a satirických scénkách spojených s žonglováním, párovou akrobacií a kouzlením. Cirkus trochu jinak nabízí celkem sedm představení v tomto odvětví, které většinou trvají 30 minut.
- *Chůdaři* - v této disciplíně je zapotřebí mít speciální rekvizitu tzv. pevné chůdy. Chůdy jsou připevněny pásem ke kotníku, kolenu a stehnu, což umožňuje performérovi rychlou chůzi, větší obratnost nebo možnost rychle změnit směr. Disciplína bývá doplněna o žonglování a vtipné skeče.
- *Historický kolotoč*- dětský dřevěný kolotoč, který se hodí na jarmarky nebo dětské akce.
- *Hrajte si s námi*- jedná se o cirkusovou školku pod vedením zkušených lektorů. Program je sestavený tak, aby účastníky naučil lepší koncentraci, koordinaci a základnímu cirkusovým disciplínám (točení talířů na dřevěné tyčce, žonglování, chůze po laně)
- *Průvod - ulice cirkusu sluší*- v průvodu jsou zaangażovaní žongléři, tanečnice, klauni, loutky nad lidské velikosti i elegantní postavy na chůdách. Vše doprovází živý hudební doprovod. Vystupující jsou oděni do pestrobarevného kostýmu a mají výrazně nalíčené obličeje, což zdůrazňuje jejich mimiku.

Z obou představených portfolií je zřejmé, že se divadla zaměřují na široké spektrum obecnosti a snaží se být převážně divadlem, které zaujme všechny typy diváků. Klaunerie a varieté jsou určeny především dětem. Koncentrace dětí se však v posledních letech zhoršuje, proto je zapotřebí, aby představení zaujalo ihned a mělo přiměřenou délku. Ohnivá show, silová akrobacie a akrobacie na šálách jsou zaměřené spíše na dorost a dospělé obecnost, všechna vystoupení však spojuje jedno - ohromit diváka. Aby produkt zaujal, je zapotřebí ho neustále inovovat. Neboli jak uvádí Václav Pokorný: „*Člověk neustále musí tvořit, vymýšlet, a když už*

*by to mělo začít vydělávat, jako produkt, který už je nějak nastaven, tak už je ohraný.“*⁴³

4.3 Životní fáze inscenace (produktu)

Každý produkt na trhu má svou životnost a prochází různými existenčními fázemi i produkt v podobě divadelního představení. Nejprve se hovoří o *zaváděcí* fázi produktu. Snaží se dostat do povědomí zákazníka pomocí propagačních kampaní. V této fázi má větší důležitost přijetí produktu zákazníkem než zisk. Poté následuje fáze *růstu*, kdy vrcholí propagační kampaň, diváci reagují na mediální ohlas, čímž roste povědomí o díle a začíná vysoká poptávka na trhu. Pomocí propagace již bylo osloveno i širší publikum. Středová fáze se nazývá *fází zralosti*. Na představeních je znát dokonalé zažití a zjevná vyzrállost provedení. Zpravidla doznívá mediální a propagační kampaň. Vrcholí i zájem publika o představení. Nyní následuje fáze *nasyčení*. O představení už není tak velkým zájem, v provedení se projevuje únava ze stereotypu a tvůrčí duch vyprchal. Všechny možnosti představení jsou vyčerpány. Poslední je fáze *poklesu*. Zájem diváků o produkt klesá a ten je postupně vyřazen z nabídky.⁴⁴

U *Cirkusu trochu jinak* si klient nejčastěji žádá akrobacii na šálách, ohňovou show a klaunská vystoupení, a to z důvodu větší interakce s publikem. Navíc jsou tato vystoupení vhodná na jakoukoliv kulturní a společenskou událost. *Divadlo KUFR* má ve své nabídce převážně klaunerie, které jsou určeny jak dětem tak dospělým. O vánočních svátcích je největší poptávka po představení s názvem *Vánoční hra aneb Co andělé zvěstovali*, ve kterém se prolíná herectví s loutkami a zpívání koled s žongléřskými a kejklířskými aktivitami.

---

⁴³ Osobní rozhovor s Václavem Pokorným 5. 9. 2012 v Ostravě. Digitální záznam na diktafonu.

⁴⁴ DVOŘÁK, J. *Kreativní management pro divadlo aneb O divadla jinak*. Praha: Pražská scéna, 2004, 120 s.

Aby se produkt (představení) co nejlépe prodával, je důležité mít dobře nastavený management a marketing v podniku. Václav Pokorný říká: „*Je vyčerpávající to všechno „menežovat“, protože člověk musí pořád nabízet nové vize, myšlenky a předvídat, co by chtěl divák vidět ve vystoupeních.*“⁴⁵ Většina firem se v marketingu řídí strategií tzv. 4P neboli „marketingovou koncepcí“.

4.4 Historie 4P

Myšlenka 4P se začala vyvíjet po 2. světové válce. Zákazníci měli větší finanční možnosti a poptávka začínala převažovat nad nabídkou. *Otázky, jež si výrobci tehdy byli nuceni klást, zněly: Co chce zákazník? Dokážeme to vyrobit dříve, než to chtít přestane?*⁴⁶ V tomto období začala vznikat první vize marketingové koncepce. Výrobci před zahájením výroby produktu začali brát v potaz potřeby zákazníka. Uvědomili si, že pokud chtějí, aby jejich podnik dosáhl určitého zisku, musí se zaměřit na dlouhodobé uspokojování potřeb zákazníka. Tuhle myšlenku zformuloval v roce 1964 *Neil H. Borden* v článku „The concept of the marketing mix“. Na základě tohoto článku stanovil *E. Jerome McCarthy* čtyři marketingová P, tedy *produkt (product), cenu (price), místo (place) a podporu prodeje (promotion)*.

V divadelním prostředí se *produktem* rozumí výrobek (divadelní inscenace), služba (workshopy, semináře), myšlenka (Bread and Puppet⁴⁷). S produktem pak souvisí vzhled, účel, název a úroveň jeho poprodejní podpory. Tím se myslí, na jaké publikum bude inscenace zaměřena, na základě čeho se odvíjí účel, jenž může plnit funkci vzdělávací, zábavnou nebo výchovnou. U *Divadla KUFŘ* plní inscenace *Židovka* funkci vzdělávací, neboť pojednává o holocaustu. Je určena především studentům a dospělým.

---

⁴⁵ Osobní rozhovor s Václavem Pokorným 5. 9. 2012 v Ostravě. Digitální záznam na diktafonu.

⁴⁶ RUSSELL-WALLING, Edward. *Management 50 myšlenek, které musíte znát*. 1. vyd. Praha : Slovart, s. r. o., 2007, 89 s.

⁴⁷ „*Lidé potřebují divadlo stejně jako chleba*“. Každé představení začíná postavením pece a upečením chleba.

Cena je jediný prvek 4P, který do divadla přinese příjmy. Proto je důležité zvolit správnou počáteční cenovou strategii. Zabýváme se otázkou: kolik jsou ochotni spotřebitelé zaplatit? Cena ovlivňuje odběr produktu nebo služby spotřebitelem. Bude-li vystoupení, které nabízí obě dvě divadla, předražené a nebude-li odpovídat dostupné cenové kategorii, zákazník si ho neobjedná (nekoupí). Cena se odvíjí na základě toho, kolik je do vystoupení zainteresováno osob (osvětlovač, zvukař, hudebníci, akrobaté, herci).

U *Cirkusu trochu jinak* je největší inscenací *Lod' Míjá*. Jedná se o multižánrový projekt, ve kterém se propojuje žánr nového cirkusu, pouliční herectví a cirkusová akrobatika s živým hudebním doprovodem. Hudbu k představení složil Boris Čmelko a režisérem, choreografem a scenáristou je Pavel Šimák. Na inscenaci se podílí přibližně 20 lidí. Celková délka představení trvá 40 minut a cenově se pohybuje od 50 000 Kč do 250 000 Kč. Cena se odvíjí od konkrétních požadavků odběratele.

U *Divadla KUFR* je největším inscenačním projektem představení *Židovka*, na kterém pracuje dohromady 5 lidí. Jak již bylo zmíněno, hlavním tématem je holocaust, který je netradičně znázorněn v podobě pohybového divadla spojené s žonglováním. Cena za představení je určena počtem účinkujících. Průměrná cena za osobu je cca 3000 Kč, ale jak uvádí Adéla Kratochvílová: „*Představení Židovka zahrajeme za jakýkoliv peněz. Není to téma, které by se komerčně vyplatilo.*“⁴⁸ Úmyslně uvádíme nejkomplicovanější inscenace, aby byl rozdíl v produkčním zázemí patrnější.

Místem se rozumí, co je třeba udělat vše pro to, aby se produkt přes všechny vývojové činnosti dostal k zákazníkovi včas a byl zakoupen na správném místě. Hlavním tématem je distribuce. U *Cirkusu trochu jinak* a *Divadla KUFR* realizuje zákazník svůj nákup prostřednictvím telefonické objednávky nebo internetu. Nejedná se zde o zásilkový nebo přímý prodej, jak je tomu například u *Divadla Husa na*

---

⁴⁸ Osobní rozhovor s Adélou Kratochvílovou 27. 2. 2013 v Brně. Digitální záznam na diktafonu.

provázku nebo *HaDivadla*, které svojí nabídku představení zasílají poštou nebo mají „kamenné“ prodejny vstupenek.

Podpora prodeje slouží převážně ke sdělování informací potenciálním zákazníkům ve snaze podpořit prodej výrobků. V tomto odvětví se využívá strategie public relations, jejíž hlavním cílem je udržet a zlepšovat dobrou image organizace neboli „*PR jsou funkce řízení, která identifikuje, buduje a udržuje vzájemné výhodné vztahy mezi organizací a různými skupinami veřejnosti, na kterých závisí její úspěch, nebo neúspěch*“.⁴⁹ Public relations využívá následujících nástrojů k lepšímu udržení vztahů s veřejností:

- Vnitřní komunikace - zprávy, osobní kontakt, e-maily, tisková konference (v divadle se svolává u příležitosti nové etapy, k premiéře, k zahájení festivalů),
- události, akce (výstavy, účast na veletrzích, semináře, exkurze),
- a jiných akcí v divadle (divadelní vánoce, festivaly).

4.5 Public relations

Jak přiznává Václav Pokorný, nejtěžší je pro něj PR komunikace a uvědomění si, že se v tomto odvětví umění netvoří, ale prodává. Nevyhnul se ani srovnání, kdy před pár lety stačilo zaslat klientovi text o představení s fotografií. Dnes si už klient žádá video a prezentace ve 3D formátu. Video však nejsou schopna přenést atmosféru, která vzniká během představení, a často nejsou natočená v dostatečné kvalitě, aby zaujala na první pohled, jako to dokáže fotografie. Divadla se ovšem shodují, že je jednodušší, pokud je klient sám zkontaktuje na základě doporučení nebo osobního zhlédnutí.

PR komunikaci rozhodně nemůžeme zaměňovat s reklamou, neboť reklama se soustředí na krátkodobý odbyt produktu a pro svoji komunikaci s veřejností využívá masových médií (rozhlas, internet, televize, atd.). PR se naopak zaměřuje na dlouhodobé cíle jako je image podniku a komunikaci s cílovými skupinami. Jediná

---

⁴⁹ SYNEK, Miloslav. *Manažerská ekonomika*. 5. vyd. Praha: Grada, 2011, 197 s.

spojitost mezi nimi je působení na širokou veřejnost. Václav Pokorný má zkušenost s propagací pomocí rádia, kdy ho začali kontaktovat lidi, kteří by o jeho nabídku evidentně měli zájem, ale nikdy z toho nevzešel uzavřený obchod.⁵⁰

4.6 Vystupování na kulturních akcích Cirkusu trochu jinak a Divadla KUFR

Ve srovnání s *Divadlem KUFR* dává *Cirkus trochu jinak* přednost poněkud komerčnějším akcím. Na každý víkend v roce má smluvené akce. Pro Václava Pokorného je cirkus hlavním zdrojem příjmu peněz a neustále musí usilovat o zakázky. *Cirkus trochu jinak* vystupuje na kulturně-společenských akcích, zejména na plesech a večírcích (Narozeniny Bolka Polívky, Reprezentační ples Olomouckého kraje, Radegast ples ve Frýdku-Místku), na které se hodí ohňové show, akrobacie na šálách, duo sparing, UV show, provazochodci nebo doprovodný program v podobě pole dance, živých soch a chůdařů. Dále vystupují na slavnostech a festivalech (ColoursofOstrava, Open Air Festival, Poetický Wolkerův Prostějov), kde jsou žádána zejména kejklířská a žongléřská vystoupení, provazochodci a ohňové show. Zaměřují se rovněž na firemní akce, rauty, setkání obchodních partnerů (Olympia Olomouc, Mercedes, Česká spořitelna). Pořádají vystoupení a atrakce určené dětem (Pohádkový svět v Pardubicích, Den dětí v Třinci, zahájení školního roku v Ostravě-Svinově) - klauni, bublináři, historický kolotoč, cirkusová střelnice, malování dětem na tvář, výtvarné dílny, cirkusové školky a soutěže pro děti. Jak již bylo zmíněno, *Cirkus trochu jinak* se podílel i na natáčení historického dramatu Victora Huga - *L'Homme Qui Rit* v překladu do češtiny *Muž, který se směje*. Filmování trvalo celkem deset dní a odehrávalo se v prostorách Barrandovského ateliéru.⁵¹

---

⁵⁰ V odstavcích jsou uvedeny informace z osobního rozhovoru s Václavem Pokorným 5. 9. 2012 v Ostravě. Digitální záznam na diktafonu.

⁵¹ Film byl uveden na MFF v Benátkách 8. září 2012 v hlavních rolích GérardDepardieu, Emmanuelle Seigner, Marc-AndreGrondin.

Divadlo KUFR vystupuje přibližně sedmkrát za měsíc. Záleží na sezoně, neboť sedělí na jaro, léto a zimu. Na jaře a v létě je nejvíce festivalů a dílen, v zimním období, zejména okolo vánočních svátků, je o divadlo zájem kvůli představení s vánoční tematikou, které mají v nabídce. Dále vystupují na plesech, dětských dnech, kulturních a společenských akcích, ale ne tak často a v takovém rozsahu jako *Cirkus trochu jinak*.

Aplikací základních principů marketingu a managementu jsem poukázala na zásadní rozdíl mezi oběma soubory. Důležité bylo, také uvědomění, že každé vystoupení má svojí existenční fázi. Když soubory znají základní strategie 4P, dokážou lépe odhadnout vytrvalost představení (produktu). S tím souvisí i strategie public relations, která se převážně zabývá prodejem produktu. Pro soubory je důležité, prodat svá představení klientům, aby mohly dále fungovat na divadelním trhu a vytvářet další aktivity pro své zákazníky. Mezi nimiž můžeme uvést paradivadelní aktivity souborů, o kterých se zmiňuji v následujících kapitolách.

5 PEDAGOGICKÉ A SOCIÁLNÍ FUNKCE DIVADEL

5.1 Divadelní přehlídky, festivaly

„Podpora festivalů a jejich počet je podporou živého umění v jeho nejzákladnějším, nejvýbojnějším stadiu. Festivaly dnes totiž nejsou prosté přehlídky toho nej... nej... různých oborů a žánrů. Festivaly se dnes stále více stávají tvůrčími činy jejich uměleckých ředitelů, dramaturgů či kurátorů.“⁵²

Divadlo KUFR se od *Cirkusu trochu jinak* liší v přístupu k účasti na divadelních a cirkusových přehlídkách (festivalech). *Cirkus trochu jinak* nevystupuje na přehlídkách. Přestože měl možnost vést cirkusový program na festivalu nového

---

⁵² DVOŘÁK, Jan. *Kreativní management pro divadlo a nebo O divadle jinak*. 2. vyd. Praha : Pražská scéna, 2004, 257 s.

cirkusu *Letní Letná*, nezúčastnil se, neboť to nebylo pro soubor dostatečně finančně výhodné. Václav Pokorný uvádí: „*U cirkusových festivalů je jedná nevýhoda, že mají finanční omezení. Přitom by člověk strašně rád jezdil na tyhle festivaly a poznával nové lidi. Nesmíš se jenom dívat na zábavu, ale i na to co tě živí.*“⁵³

Nyní zmíním zásadní festivaly, kterých se *Divadlo KUFR* během loňského roku zúčastnilo. V roce 2012 získalo divadlo Cenu poroty za tvůrčí přínos na soutěžní divadelní přehlídce *Kopřiva* v Kopřivnici s inscenací *Dvojka*. Na celostátní přehlídce studentských divadelních souborů *Mláda scéna 2012* v Ústí nad Orlicí vystupovalo v doprovodném programu jako inspirativní představení pro mladé herce. Na Festivalu amatérského divadla *Jiráskův Hronov 2012* vedl soubor žonglérský seminář a jako host poté odehrál dvě představení. Členky souboru rovněž provází celý divadelní den na *Folkových prázdninách* v Náměšti nad Oslavou, kde vystupují a zároveň vedou žonglérské dílny a semináře.⁵⁴

5.1.1 ALEJE – žonglérská mezinárodní dílna

Největším projektem *Divadla KUFR* je žonglérský festival *Aleje*, který se koná v Budišově u Třebíče. Jedná se o šestidenní program žonglérských dílen pod vedením zkušených lektorů. Pomocí svých metod a prostředků mají všechny dílny za cíl zlepšení účastníků v žonglování. Program *Alejí* se každý rok obměňuje. Pro představu o jaké dílny se jedná, uvádím program z roku 2012.

Workshop Adély Kratochvílové se zaměřuje na emoce, tempo a rytmus gestického vyjádření při výstupu žongléra. Pod vedením Dagmar Trávníkové probíhají během festivalu relaxace, masáže, workshopy Acro jógy a udržení

---

⁵³ Osobní rozhovor s Václavem Pokorným 5. 9. 2012 v Ostravě. Digitální záznam na diktafonu.

⁵⁴ Uvedené informace pocházejí z webových stránek Divadla KUFR www.divadlokuf.net [online, 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.divadlokuf.net/adela/>>. Text je doplněný o vlastní potřeby>.

správného rytmu během žonglování. Kurz akrobacie na šálách a provazochodectví nabídla akrobatka *Cirkusu trochu jinak* Zuzana Jasanová.⁵⁵

Prostor v programu je každoročně vymezen zahraničním lektorem Marco Paolettimu a Franzi Bauerovi. Marco Paolett iz Argentiny procestoval za poznáním a touhou po inspiraci více než 45 zemí světa. Usadil se až v Berlíně v místních Katakomben⁵⁶, kde objevil důležitost soukromého prostoru pro trénink. Později v katakombech začal vyučovat žonglování. Svá představení a dílny dodnes prezentuje po celém světě. Specifické je pro něj hledání kreativního a experimentálního přístupu v této dovednosti, což se projevuje na jeho vystoupení, která jsou vyústěním několika stylů. Ve workshopu na *Alejích* učil správné rozvíjení tvořivosti v žonglování, hledání vlastního stylu a propojení žonglérské dovednosti s pohybem celého těla. Druhým zahraničním lektorem je Franz Bauer, německý komik a profesionální fotograf, který vymyslel žánr tzv. pantografie. *Pantografie se snaží postihnout vývoj a scénické uspořádání okamžiku. Vybízí k hraní s bohatostí vlastních výrazových prostředků, k poznávání svého těla jako nástroje. Výsledek divadelní práce je zakotven v obraze a úspěch je tak pro účastníky viditelný.*⁵⁷

Dílna většinou probíhá kolem měsíce srpna. Pro účastníky je zajištěna třídní strava a ubytování se sociálním zařízením. Program je sestaven dle nejlepšího uvážení organizátorek. Dopoledne probíhají hlavní dílny se zahraničním lektorem, odpoledne jsou pak workshopy (možnost i exkurze nebo výletu) a večer se uskutečňují relaxace, masáže či spontánní dílny. Výsledkem celého festivalu jsou pak jednotlivé výstupy účastníků, během kterých uplatňují nové poznatky z dílen. Cena dílny je pro dospělého 4500 Kč a 3700 Kč pro studenty. Festival pak navazuje na *Česko-německé setkání žonglérů a kejklířů ve Waldmünchenu*.

---

⁵⁵ Uvedené informace pocházejí z webových stránek Divadla KUFR www.divadlokuf.net [online, 2013]. Dostupné z WWW <http://www.divadlokuf.net/aleje/>. Text je doplněný o vlastní potřeby.

⁵⁶ Centrum cirkusových umělců, které nabízí 500 metrů čtverečního pro jejich trénink.

⁵⁷ Divadlo KufR 2012. *Aleje – lektoři* [online]. [citováno 14. 3. 2013]. Dostupné z <WWW:<http://www.divadlokuf.net/aleje/instruktori/>>.

Festival se v roce 2012 uskutečnil po jedenácte, přičemž první ročník *Alejí* se konal v rámci festivalu *Cihelna Třešť* v roce 2002, kdy žonglérsko-divadelní dílna probíhala v areálu loveckého zámku nedaleko Stonařova u Jihlavy. Po skončení programu účastníci přecházeli do města Třeště. Přestože se dílna uskutečnila poprvé, mohla se pyšnit účastí 35 lidí. Přítomni byli i zahraniční lektoři. Z českých lektorů se účastnil například Aleš Záboj nebo Vojta Vrtek⁵⁸. Dílna měla velmi kladnou odezvu, v následujícím roce byl tedy uspořádán další ročník. Tentokrát již byla spojena s návštěvou *Česko-německého setkání žonglérů a kejklířů ve Waldmünchenu*.

5.1.2 International Brno Juggling Convention

Mezi další významné akce, které uspořádalo *Divadlo KUFR*, nyní již ve spolupráci s Fakultou sportovních studií Masarykovy univerzity, patří Mezinárodní žonglérské setkání s názvem *International Brno Juggling Convention*. Jednalo se o největší žonglérskou akci svého druhu, která se konala na Moravě. Celkem se jí zúčastnilo 120 žonglérů a akrobatů, mezi nimiž byli i zahraniční účastníci (Francie, Polsko, Německo, Rakousko, Slovensko). Během tří dnů zdokonařovali dovednosti, učili se novým trikům a společně trénovali. Program byl sestaven z dopoledního tréninku a odpoledních workshopů (párová akrobacie, akrobacie na šálách, technika a kreativita s žongléřskými míčky), které vedli zkušení lektoři. Letos (11. – 13. 1. 2013) se setkání pořádalo poprvé a zaznamenalo velký úspěch. Účastnický poplatek činil 600 Kč.⁵⁹

---

⁵⁸ Aleš Záboj – herec, režisér, pedagog (lektor dětského studia Divadla na provázku) a od roku 2009 vedoucí Ateliéru audiovizuální tvorba a divadlo na JAMU. Vojta Vrtek – žonglér, komediant a klaun. Jeho nejznámější projekt se jmenuje *Teatr Viti Marčička*.

⁵⁹ Uvedené informace pocházejí z webových stránek Divadla KUFR www.divadlokuftr.net [online, 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.divadlokuftr.net/brno-jc-2013/>>. Text je doplněný o vlastní potřeby.

5.2 Umcirkum

Cirkus trochu jinak sice nevystupuje na divadelních festivalech, ale dne 11. 8. 2011 založil centrum alternativního cirkusu *Umcirkum o. s.*, které nabízí kurzy dospělým, dětem, školám a školkám. Ve svých dílnách vyučují zejména akrobacii, artistiku, balanční disciplíny, chůzi po laně, pantomimu, žonglování, hula hop, párovou akrobacii a vzdušnou akrobacii. Po dobu šesti měsíců se účastníci scházejí jedenkrát týdně pod vedením zkušených lektorů a učí se novým dovednostem. Cena těchto kurzů činí cca 1600 Kč.

Zároveň *Umcirkum* navštěvuje domovy pro seniory, dětské domovy, centra pro zdravotně postižené děti a mládež. Podobně jako *Divadlo KUFR* má ve své nabídce pro tento typ zákazníka připravený hodinový interakční program, který se řídí speciálními metodami a přístupy, vedoucí k rozvoji koordinace, rovnováhy a komunikaci. U sluchově postižených je kladen důraz na rytmizaci a využívá se například technika pravidelného vyhazování míčků. Míčky mohou zároveň sloužit jako nástroj pro komunikaci s pacientem. Pro zrakově postižené pacienty se používají především velmi barevné předměty. Žonglování se provádí pomocí šátku, z důvodu snížení rychlosti oproti míčkům. Jednotlivé aktivity se však především musí přizpůsobit klientovi, u některých je potřebná i asistence.

5.3 Cirkusová školka

Nejzajímavějším pedagogickým projektem *Cirkusu trochu jinak* je tzv. *cirkusová školka*, které jsem měla možnost se zúčastnit. Školka trvala celkem pět dnů. Výuka začínala ráno kolem osmé hodiny a končila v odpoledních hodinách. Kurz byl určen dětem ve věku od pěti do čtrnácti let. Cílem výuky je naučit děti základním cirkusovým disciplínám, jako je žonglování, chození po laně (za doprovodu pedagoga), párové akrobacie a balancování. Program byl sestaven tak, aby děti co nejvíce zaujal. V ranních hodinách probíhalo seznámení s cirkusovými disciplínami obohacené o názornou ukázkou a vysvětlením, co je potřeba k jejich vykonávání. Děti až do oběda trénovaly disciplíny a po obědě se věnovaly relaxaci

v podobě masáží nebo vytváření koláží na dané téma. V odpoledním programu se zaměřovaly na cirkusovou dovednost, která je nejvíce zaujala, a tu se snažily dovést k dokonalosti v rámci svých možností.

Po dobu pěti dnů vznikalo závěrečné představení, na které se poslední den přišli podívat rodiče. Děti do představení aplikovaly nově nabyté dovednosti z cirkusové školky. Během této návštěvy jsem si uvědomila, jaký problém mají dnes děti s motorikou a s udržením pozornosti. Většina dětí měla problém s provedením základních gymnastických cviků, jako jsou například kotouly nebo hvězdy. Největším problémem bylo naučení párové akrobacie, kdy dětem chyběla síla jak v ruce, tak v nohou. Je to zapříčiněno tím, že v dnešní době většina dětí spíše tráví čas doma u počítače nebo televize, místo aby si hrály na čerstvém vzduchu se svými vrstevníky. Z toho důvodu se u nich nemohou správně rozvíjet základní motorické schopnosti.

Veškeré aktivity, které byly v této práci doposud zmiňovány, se zaměřují na všestranný rozvoj člověka s důrazem na motoriku rozvíjející pozornost, soustředění a koordinační schopnosti. Protože se jedná o výuku, je nutné ji zařadit do určitých pedagogických odvětví - zážitková pedagogika, cirkusová pedagogika, dramatická výchova. Hlavním prostředkem zážitkové pedagogiky ve výchově a vzdělání je zážitek, který si klade za cíl ovlivnit pacienta prostřednictvím intenzivního prožitku. Cirkusová pedagogika se zaměřuje především na rozvoj dětí a dospívajících pomocí adekvátních cirkusových disciplín. Mezi hlavní cíle cirkusové pedagogiky podle Neumana patří⁶⁰:

- Rozvoj osobnosti prostřednictvím uměleckých pohybových činností.
- Rozvoj skupiny a sociálních kompetencí spočívajících ve vzájemném respektu, ve schopnosti řešit konflikty a v rozvoji kooperace a komunikace.
- Společné učení a učení se od sebe navzájem.

---

⁶⁰ Neuman, J. (2006). *Cirkusová pedagogika*. Gymnasion č 6, 2008, s. 69 – 70.

- Vytváření radosti ze života, kterou posiluje podíl na společném díle, společný podíl na prezentaci výsledků práce a koncentrace na prožívání všech aktivit ve volné atmosféře.

Pro dramatickou výchovu je důležitý proces, jehož cílem není závěrečné představení, ale především zážitek z tvorby, který účastníka rozvíjí. To vede k zásadnímu rozdílu mezi divadelním představením, které se soustředí na ohromení diváka, a představením dramatické výchovy, jež se zaměřuje na vývoj účastníka (herce). Herci (účastníci) se učí například divadelně komunikovat s divákem, vystupovat na veřejnosti a řadě dalších dovedností. Jak uvádí Valenta: *Dramatická (resp. divadelní) výchova je systém řízeného, aktivního uměleckého, sociálního a antropologického učení dětí či dospělých založený na využití základních principů a postupů dramatu a divadla.*⁶¹

5.4 Žonglování

Nejčastěji zmiňovanou cirkusovou disciplínou je žonglování, ráda bych tedy provedla hlubší analýzu této disciplíny. První zmínka o žonglování se objevila v hrobce Beniho Hassana na východním pobřeží Nilu, blízko Speos Artemidos. Na nástěnných egyptských malbách jsou znázorněné tři ženy, které žonglují se třemi míčky. Tento styl žonglování se považuje za základní a je nazýván kaskáda. „*Představuje základní žongléřský princip (vzorec, trik, angl. pattern) házení a chytání tří a více žonglovaných objektů v lichém počtu (míčky, šátky, kruhy, kužely). Předměty jsou házeny ve střídavém rytmu přibližně po dráze ležaté osmičky*“⁶² Od tohoto stylu se pak odvíjí další, mezi nimiž můžeme jmenovat fontánu, světelné nebo ohňové žonglování. Základním žongléřskou rekvizitou jsou míčky, ale mohou se nahradit i šátky, kužely, kruhy. Zkrátka se dá žonglovat s jakýmkoli předměty.

⁶¹VALENTA, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 45 s.

⁶² KRATOCHVÍLOVÁ, Adéla. *Žonglování v práci s dětmi a dospívajícími* : diplomová práce. Brno : JAMU, 2002, 22 s.

Žonglování je aktivita, která zatěžuje levou i pravou mozkovou hemisféru, přičemž dochází k rozvoji motoriky a psychomotoriky. *Z motorických schopností jsou pro naučení žonglování důležité zejména schopnosti koordinační, i když určitý podíl kondičních schopností na celkovém výkonu je také zřejmý (vytrvalostních, silových i rychlostních). Mezi koordinační schopnosti patří: reakční rychlost, rovnováhou schopnost, rytmická schopnost, orientační schopnost a kinesteticko-diferenciační schopnost. Psychomotorické pohybové aktivity zahrnují cvičení na zahřátí organismu, hry pro rozvoj pozornosti a zkoncentrování skupiny, hry z oblasti team-buildingu, taneční aktivity, specifické hry s pomůckami či relaxační a masážní aktivity.*⁶³

V *Divadle KUFŘ* a v *Cirkusu trochu jinak* probíhá výuka žonglování následujícím způsobem. Nejprve se začíná skupinovým házením míčky přes kruh, aby účastníci kurzu navázali mezi sebou kontakt a seznámili se s hlavní žongléřskou pomůckou. Poté následují základní žongléřské instrukce a nácvik kaskády. Nejprve se účastník učí s jedním míčkem, který se přehazuje z ruky do ruky a potom se dvěma a třemi. Následuje žonglování ve dvojici a volné žonglování, kdy účastníci samostatně trénují a zdokonalují se. Na závěr celé lekce se uskuteční vystoupení jednotlivců za plné podpory všech zúčastněných. Důležité je uvědomit si, že v žonglování *nejsou vítězové ani poražení a pokroky svým tempem dělají všichni, dochází k rozvoji sebedůvěry jedince. Dovednost žonglovat pomáhá poznat pocit úspěchu prakticky každému. V neposlední řadě je žonglování aerobní pohybovou aktivitou, při jeho provozování se uvolňují „hormony štěstí“ endorfiny a vzniká tak nová energie, která pomáhá překonávat překážky a klást si vyšší cíle.*⁶⁴

Jednu z možných cest, kterými by se soubory *Divadlo KUFŘ* a *Cirkus trochu jinak* mohly ubírat, bych z důvodu rostoucího zájmu o cirkusové disciplíny viděla

---

⁶³TRÁVNÍKOVÁ, Dagmar. *Využití psychomotorických a žongléřských aktivit a her u osob se speciálními potřebami* : disertační práce. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, 32 s.

⁶⁴TRÁVNÍKOVÁ, Dagmar. *Žonglování jako součást hodin školní tělesné výchovy a jeho vliv na rozvoj motorických dovedností u adolescentů se specifickými vzdělávacími potřebami* : diplomová práce. Brno : Masarykova univerzita, 2009, 22 s.

zejména v pedagogické oblasti. Tyto výukové programy jsou již dnes součástí základní nabídky většiny souborů zabývajících se novým cirkusem. Růst této poptávky mají za následek i talentové soutěže, které jsou vysílány v televizi. Další možný vývoj jmenovaných souborů by se mohl objevit v umělecké oblasti. V dnešní době se stává oblibou propojovat divadelní inscenace s vizuálním uměním, především s videoprojekcí. Budoucí vizi bych tedy viděla v inscenačním provedení divadel, kdy svá představení mohou doplnit o tento multimediální prvek. Projekce se již dnes orientují i na venkovní promítání, takže by si soubory zachovaly charakter venkovního a pouličního divadla.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala dvěma moravskými soubory *Cirkus trochu jinak* a *Divadlo KUFR* inklinujícími k žánru nového cirkusu. Tento pojem pronikl do podvědomí obecnostva hlouběji zejména v posledních letech. Jednu z příčin rostoucí poptávky po cirkusovém představení jsem vyzorovala v promyšlenější propagaci divadel a jejich propracovanějším marketingu a managementu. Nejdůležitější však bylo uvědomit si základní rozdíl mezi tradičním cirkusem a novým cirkusem, jenž spočívá především v uplatňování dramaturgie, hereckém projevu, produkčním zázemí a v pojetí artistů, na které se nenahlíží jako na osoby na okraji společnosti, ale na plnohodnotné umělce. Práce rovněž vymezila základní umělecká centra nového cirkusu na území České republiky. Během výzkumu však bylo zjištěno, že na českém území nebyla doposud založena žádná profesionální cirkusová škola, přestože by řada artistů takovou školu nadšeně uvítala. Cirkusovou školu zatím nahrazují obory vyučované na vysokých uměleckých školách.

Cílem mé práce byl podrobný popis vývoje a tvůrčích cest dvou zmíněných divadel. Předtím než divadla začala působit na trhu jako samostatný subjekt, bylo nutné uvědomit si, jakými organizačními postupy si nejprve musela projít. Práce se věnovala divadlu zejména z podnikatelského pohledu a bylo konstatováno, že pokud si chce člověk založit divadlo, musí se nejprve zamyslet nad účelem a směrem, kterým se bude ubírat. Byla tedy provedena typologizace divadel, díky které je jasné zřetelné, že *Cirkus trochu jinak* se řadí do kategorie divadla jako soukromého podniku a *Divadlo KUFR* je typem divadla jako nezávislé neziskové organizace. Zjištěním práce bylo, že oproti *Divadlu KUFR* vnímá *Cirkus trochu jinak* svou provozní činnost jako podnikání. Z tohoto důvodu byly kladeny větší požadavky na řízení divadla (podniku). Je všeobecné známo, že kulturní oblast neklade k provozování podnikatelské činnosti žádné podmínky. Chce-li se umělec uživit, musí neustále přicházet s novými nápady a vizemi, které soubor posunou dál v uměleckém vývoji. Proto *Cirkus trochu jinak* bez přestání doplňuje svá vystoupení o nové inscenační efekty, čímž se řadí k poněkud komerčnímu způsobu provozu

divadla, neboť právě v komerční oblasti se vyskytují četné možnosti finančního ohodnocení. *Cirkus trochu jinak* se tak ve výsledku liší od *Divadla KUFR* i v pojetí tvůrčí cesty. Svá vystoupení orientuje převážně co k největšímu oslovení publika. V *Cirkusu trochu jinak* je pozoruhodná i flexibilita představení, které je možné přizpůsobit požadavkům klienta. V důsledku toho se práce věnovala i životním fázím inscenace. Bylo zapotřebí uvědomit si, že každý produkt, včetně divadelního, má určitou životnost na trhu a že zájem diváka o produkt postupně klesá. Pro *Cirkus trochu jinak* je důležité získat co nejvyšší počet zakázek, aby Václav Pokorný mohl dodržovat právní povinnosti týkající se podnikatelské činnosti fyzických osob a aby si soubor udržel vedoucí postavení mezi podobně zaměřenými soubory a uměleckými agenturami na Severní Moravě.

V opozici s *Cirkusem trochu jinak* stálo *Divadlo KUFR*, jehož právní forma je občanské sdružení. Jelikož toto divadlo neklade příliš velký důraz na finanční zisky, jeho cesta je svobodnější a tím pádem i více tvůrčí. Z toho důvodu se ve svém portfoliu může soubor zaměřit na představení, která nejsou divácky zcela vděčná, například *Židovka*. Pro tento soubor je typickým znakem žonglování, které je následně aplikováno na pedagogickou a sociální činnost souboru. Divadlo organizuje každým rokem vzdělávací žonglérské dílny, které slouží ke zlepšení žonglovacích schopností účastníka pomocí určitých metod a prostředků. Podobně jako *Cirkus trochu jinak* pořádá *Divadlo KUFR* různé workshopy, na kterých jsou vyučovány základní artistické disciplíny. Bakalářská práce dále zmiňuje, že workshopy jsou vhodné pro tělesně postižené, pro děti předškolního věku a nakonec i pro dospělé. Přínos obou divadel v sociální a pedagogické sféře tkví především v osobním rozvoji jedince, tedy například ve zlepšení komunikace a spolupráce v týmu nebo v rozvoji koordinačních schopností.

Srovnáním těchto dvou souborů ve všech výše uvedených oblastech neprokázalo jedinečnost a správnost jednoho konkrétního postupu, ale ukázalo jasně na fakt, že jedna věc se dá dělat dvěma různými způsoby a ani jeden není ve své

podstatě špatný. Je jen na člověku, který za celý soubor zodpovídá, jestli jím zvolená cesta je ten správný cíl.

LITERATURA

CIHLÁŘ, Ondřej. *Nový cirkus: s doslovem O atribuci divadlu od Jana Dvořáka*. 1. vyd. Praha: Pražská scéna, 2006, 263 s. ISBN 80-86102-55-6.

DĚDINA, Jiří, CEJTHAMR, Václav. *Management a organizační chování: manažerské chování a zvyšování efektivity, řízení jednotlivců a skupin, manažerské role a styly, moc a vliv v řízení organizací*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005, 339 s. ISBN 80-247-1300-4.

DVOŘÁK, Jan. *AMU = DAMU + FAMU + HAMU: kapitoly k tématu realizace divadla*. 3., upr. a aktualiz. vyd. V Praze: Akademie múzických umění, Divadelní fakulta, Katedra produkce, 2005, 439 s. ISBN 80-7331-037-6.

DVOŘÁK, Jan. *Kreativní management pro divadlo, aneb, O divadle jinak: kapitoly k tématu realizace divadla*. 2. vyd. Praha: Pražská scéna, 2004, 337 s. ISBN 80-86102-53.

DVOŘÁK, Jan. *Malý slovník managementu divadla: příručka pro organizátory, producenty, manažery, produkční, studenty a adepty studia divadla, kultury a umění*. 1. vyd. Praha: Pražská scéna, 2005, 311 s. ISBN 80-86102-49-1.

DVOŘÁK, Jan. *Management divadla - antologie textů: čítanka k tématu realizace divadla v českých zemích*. V tomto souboru vyd. 2. Praha: Pražská scéna, 2004, 196 s. ISBN 80-86102-50-5.

HANČL, Antonín. *Ejhle, cirkusy a varieté: první český cirkusový slovník*. 1. vyd. Brno: Rovnost, 1995, 164 s. ISBN 80-85826-09-7.

HASSE, Karel, NEZVAL, Miroslav. *Cirkusácké živobyті*. 1. vyd. Praha: ÁKA Čejkovo nakladatelství, 1991, 196 s. ISBN 80-900298-6-8.

KLUDSKÝ, Karel. *Život v manéži*. Vyprávění Karla Kludského, zapsal Václav Cibula. 2., rozšíř. vyd. Praha: Orbis, 1970, 184 s.

KOVALČUK, Josef. *Téma: autorské divadlo*. 1. vyd. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2009, 171 s. ISBN 978-80-86928-61-6.

LAZORČÁKOVÁ, Tatjana, ROUBAL, Jan. *K netradičnímu divadlu na Moravě a ve Slezsku 60.-80. let dvacátého století*. 1. vyd. Praha: Pražská scéna, 2003, 207 s. ISBN 80-86102-41-6.

PAVIS, Patrice. *Divadelný slovník*. Bratislava: Divadelný ústav, 2004, 542 s. ISBN 80-88987-24-5.

PAVLOVSKÝ, Petr. *Základní pojmy divadla: teatrologický slovník*. 1. vyd. Praha: Libri, 2004, 348 s. ISBN 80-7277-194-9.

RUSSELL-WALLING, Edward. *Management: 50 myšlenek, které musíte znát*. 1. vyd. Praha: Slovart, 2012, 208 s. ISBN 978-80-7391-605-3.

SCHERHAUFER, Peter, SUCHOMELOVÁ, Jaroslava. *Takzvané pouliční divadlo: (studie-fragment)*. 1. vyd. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2002, 172 s. ISBN 80-85429-72-1.

SYNEK, Miloslav. *Manažerská ekonomika*. 5. vyd. Praha: Grada, 2011, 471 s. ISBN 978-80-247-3494-1.

TURBA, Ctibor. *Cirkus Alfred*. Praha: Divadlo Alfred, 2006, 87 s. ISBN 80-239-8267-2.

VALENTA, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 352 s. ISBN 978-80-247-1865-1.

VEBER, Jaromír, SRPOVÁ, Jitka. *Podnikání malé a střední firmy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005, 304 s. ISBN 80-247-1069-2.

.

PRAMENY

a) Internetové zdroje

ČESKÉ CENTRUM FUNDRAISINGU. 2013. *Aboutus* [online]. [citováno 11. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.fundraising.cz/about-us/>>.

CIRKUS TROCHU JINAK. 2012. *O nás* [online]. [citováno 22. 11. 2012] Dostupné z WWW: <<http://www.cirkusjinak.cz/nabidka/>>.

CIRKUS TROCHU JINAK 2012. *Profil* [online]. [citováno 15. 3. 2013]. Dostupné z WWW: < <http://www.facebook.com/CirkusJinak?fref=ts>>.

CIRQUEON. 2010. *O nás* [online]. [citováno 6. 11. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.cirqueon.cz/cs/o-nas/vlastni-projekty/item/124-cirkforum-2011>>.

DAMU. 2013. *Katedra alternativního a loutkového divadla* [online]. [citováno 2. 3. 2013]. Dostupné z WWW: < <http://www.damu.cz/katedry-a-kabinety/katedra-alternativniho-a-loutkoveho-divadla>>.

DIVADLO KUFR. 2013. *Úvod* [online]. [citováno 6. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.divadlokufr.net/>>.

DIVADLO KUFR 2012. *Profil* [online]. [citováno 10. 3. 2013]. Dostupné z WWW: < <http://www.facebook.com/DivadloKUFR?fref=ts>>.

HAMU. 2013. *Katedra pantomimy* [online]. [citováno 2. 3. 2013]. Dostupné z WWW: < <http://www.hamu.cz/katedry/katedra-pantomimy>>.

JAMU. 2013. *Prezentace studia – organizace studia*. [online]. [citováno 2. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.physicaltheatreschool-jamu.com/>>.

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. 2013. *Vyhledávání podnikatelské subjektu* [online]. [citováno 10. 11. 2012]. Dostupné z WWW: <http://www.rzp.cz/cgi-bin/aps_cacheWEB.sh?VSS_SERV=ZVWSBJFND>.

MKCR 2001. *Kulturní politika* [online]. [citováno 9. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1286>>.

NIPOS 2010. *Financování kultury z veřejných rozpočtu* [online]. [citováno 15. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.nipos-mk.cz/?cat=424>>.

SMOLÍKOVÁ, Marta. 2011. *Státní rozpočet 2012, kapitola 334 Ministerstvo kultury – návrh vlády*. [online]. [citováno 15.3.2013]. Dostupné z WWW:

<<http://www.proculture.cz/cultureinfo/statni-rozpocet-na-kulturu/statni-rozpocet-2012-kapitola-334-ministerstvo-kultury-navrh-vlade-2836.html>>.

SPIRALIS. 2013. *Změny v legislativě pro NNO* [online]. [citováno 9. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.spiralis-os.cz/index.php/zmeny-v-legislative-pro-nno>>.

TANEC V ČESKU. 2003. *Nový cirkus v České republice* [online]. [citováno 2. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.czechdance.info/cs/tanec-v-cesku/uvodem/novy-cirkus-v-ceske-republice./>>.

b) Rozhovory

Rozhovor s Adélou Kratochvílovou. Byl pořízen autorkou této práce 27. února 2012. Digitální záznam na diktafonu, uložen v osobním archivu autorky této práce.

Rozhovor s Václavem Pokorným. Byl pořízen autorkou této práce 5. září 2012. Digitální záznam na diktafonu, uložen v osobním archivu autorky této práce.

Rozhovor s Leonou Macurovou. Byl pořízen autorkou této práce 20. srpna 2012. Digitální záznam na diktafonu, uložen v osobním archivu autorky této práce.

c) Odborné vysokoškolské práce

KRATOCHVÍLOVÁ, Adéla. *Žonglování v práci s dětmi a dospívajícími* : Diplomová práce. Brno : JAMU, Fakulta divadelní, 2002, 139 s.

KUJOVÁ, Zdeňka. *Veřejné financování kultury na úrovni vyšších územně samosprávných celků v komparaci s německým systémem* : Diplomová práce. Brno : JAMU, Fakulta divadelní, 2011, 102 s.

LIŠKOVÁ, Kateřina. *Cirkusová pedagogika* : Diplomová práce. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta tělesné výchovy, 2008, 86 s.

TRÁVNÍKOVÁ, Dagmar. *Využití psychomotorických a žongléřských aktivit a her u osob se speciálními potřebami* : Disertační práce. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta sportovních studií, 2008, 130 s.

TRÁVNÍKOVÁ, Dagmar. *Žonglování jako součást hodin školní tělesné výchovy a jeho vliv na rozvoj motorických dovedností u adolescentů se specifickými vzdělávacími potřebami* : diplomová práce. Brno : Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií, 2009, 88 s.

ABSTRAKT

V této práci jsou srovnávány dva české divadelní soubory – *Divadlo KUFR* a *Cirkus trochu jinak*. První část bakalářské práce vysvětluje pojem nový cirkus a charakter souborů zabývajících se tímto stylem divadelní tvorby. Již v první části si budeme moci všimnout rozlišných charakterů zvolených divadel. Ve druhé části bakalářská práce pojednává o legislativní otázce založení a následném fungování jmenovaných divadel v České republice. Obě srovnávaná divadla jsou si v tomto přístupu velmi odlišná, což se projevuje i v následující fázi a to je management a vedení podniku-divadla. V závěru práce autorka zmiňuje sociálně-pedagogickou činnost obou divadel.

ABSTRACT

This thesis compares two theater companies – *Divadlo KUFR* and *Cirkus trochu jinak*. The first part of the thesis explains the idea of the contemporary circus and the character of these two theater companies which are engaged in the genre of contemporary circus. In this first part the author mentions the differences in character of the two chosen companies. In the second part the thesis deals with theater companies in general from the legislation point of view and describes the functioning of theater companies in the Czech Republic. The theater companies are quite distinct concerning the management. In the final part the author examines both theater companies within social pedagogy.

SEZNAM PŘÍLOH

Seznam příloh

Příloha č. 1: Obrazová příloha

Příloha č. 2: Zadání práce

Obrazová příloha

Plakáty k workshopům

UmCirkum
centrum alternativního cirkusu

Dopolední výukové programy

Přijďte si vyzkoušet netradiční a neobvyklé pohybové aktivity!

Připravili jsme pro vás dopolední výukový program plný netradičních pohybových, kreativních a uměleckých aktivit, které přispějí nejen k rozvoji jemné a hrubé motoriky, koordinaci a rovnováze, ale v oblasti kognitivní, emoční a sociální také k výrazně lepšímu vnímání, soustředění, verbální a neverbální komunikaci a k posílení schopnosti týmové spolupráce.

Výuka:
Akrobacie, artistika, balanční disciplíny, pantomima, klauniáda, žonglování a výtvarně-kreativní aktivity.

A JEDNORÁZOVÁ VÝUKA
(formou prezentace s výstupem)
Kdy: každý první čtvrtek v měsíci od 8:30 do 10:00 hod.
a od 10:30 do 12:00 hod.
Cena: 50 Kč za osobu (pedagogický doprovod zdarma)
Kde: Rolnická 174/9, Kulturní dům Nová Ves nebo přijedeme za Vámi!

B TŘÍHODINOVÁ NAVAZUJÍCÍ VÝUKA
Kdy: čtvrtek od 8:30 do 11:30 hod. (možnost navazujících lekcí)
Cena: 100 Kč za osobu (pedagogický doprovod zdarma)
Kde: Rolnická 174/9, Kulturní dům Nová Ves nebo přijedeme za Vámi!

Kontakt:
UmCirkum
Centrum alternativního cirkusu
Leona Macurová
tel.: + 420 724 236 639
e-mail: umcirkum@email.cz

Spolupráce a lektoři:
Cirkus trochu jinak
www.cirkustrochujinak.cz
DDM Ostrava-Poruba
SVČ Korunka

© Cirkus trochu jinak

1st INTERNATIONAL BRNO JUGGLING CONVENTION

Divadlo KUFŘ a Fakulta sportovních studií MU vás zvou:
1st International Brno Juggling Convention
a neb
MEZINÁRODNÍ ŽONGLÉRSKÉ SETKÁNÍ

GALASHOW 12.1.2013 ve 20:00
Hala míčových sportů, Kamenice 5

Albin Hédon (Francie),
Vitus & Michael (Rakousko),
Yitek (Polsko),
jednokolka Adam ADE Gerža (Brno),
krosajzda Martiny Štěpánkové (Brno),
Vošek Peca (Brno),
Variace na Haydnů Dashi a Pepy (Brno),
akrobacie na šálách Zuzky Jasonové (Ostrava)

Předprodej vstupenek v prodejně ODYSSEA, Starobrnánské 20
40,- Kč (studenti a zaměstnanci MU na základě platného průkazu ISIC/ITIC,
děti do 12 let; ZTP)
80,- Kč (vstupnice)

Více informací: www.divadlokufri.net/brno-jc-2013

Partneři:
ZSD Slovakia, s.r.o.
RENOT s.r.o.
Cirkus LeGrando

Foto: Vojtěch Brtnický
Artista: Eliška Brtnická

© Divadlo KUFŘ, design Eliška Brtnická

© Divadlo KUFR, představení Balady

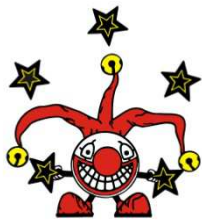
© Divadlo KUFR, představení Židovka

© Divadlo KUFR, žonglérská dílna Aleje

© Divadlo KUFR, International Brno jugglingconvention

Cirkus trochu jinak

© Cirkus trochu jinak, fotografie z barrandovského natáčení filmu Muž, který se směje

© Cirkus trochu jinak, propagační fotografie obchodního centra Olympia Olomouc

© Fotografie Markéta Kravčenková, cirkusová školka Frýdek – Místek

© Cirkus troch jinak, fotografie z cirkusové školy.